

Pappa Med Fullt Navn

Flere i forumet med barn som ruser seg?

FIN I BIKINI!

FREDAGS-TACO

FØRSTE SKOLEDAG

Mamma Med Fullt Navn

Hjelp, sønnen min nekter å slutte med bleier!

Mamma Med Fullt Navn

14-åringen har angst, hva gjør jeg?

TØFF I PYSJAMAS

FAMILIE-KOS ♥

ULTRALYD!

Redd Barna

FORELDRE UTEN FILTER

MORRA-GRETTE! :)

Ungdoms perspektiver på foreldredeling på nett

INNHold

Forord	3
Sammendrag	4
Innledning	8
Bakgrunn for kartleggingen	10
Rammer for rapporten og gjennomføring	11
Rapportens oppbygning	13
Del 1: «Voksne har mindre filter på hva som er greit å dele»	12
Deling av bilder og film	13
En rekke faktorer avgjør om delingen er grei	14
1. Deling uten samtykke	14
Hva sier jussen?	17
2. Bilder fra sårbare eller intime situasjoner	19
3. Hvem og hvor mange som får se bildene	20
4. Antall bilder som blir delt	23
5. Deling av barnebilder med kommersielle hensikter («influenser-delning»)	25
Deling av sensitiv informasjon	26
Deling av persondata	32
Oppsummering og drøfting	34
Del 2: Men er det så farlig?	36
Om mulige konsekvenser av foreldres eksponering av barn på nett	37
1. Kriminelle, ulovlige og andre skadelige konsekvenser	37
2. Lovlige, men invaderende konsekvenser	40
3. Ryktespredning og annen dynamikk som kan skade relasjoner og selvfølelse	42
4. Kommersiell bruk av barns private opplevelser	45
Oppsummering og drøfting	48
Del 3: Veien videre	50
Redd Barnas anbefalinger	52
Ungdoms råd til foreldre	56

FORORD

I et stadig mer digitalisert samfunn legger foreldre igjen en rekke digitale spor om barna sine på nettet. Det kan skje gjennom deling av bilder i sosiale medier, bruk av apper eller ved at foreldre deler sensitiv informasjon om barna sine i digitale diskusjonsfora.

Hva mener ungdom selv om foreldres eksponering av dem på nettet? Hva mener de er greit å dele digitalt, og hva synes de kan være problematisk, både på kort og lang sikt?

Artikkel 16 i barnekonvensjonen fastslår at alle barn har rett til et privatliv. Foreldres deling og kontroll over hvilken informasjon de deler om barna digitalt, kan utfordre barns rett til et privatliv. For å få et bedre innblikk i konsekvenser av foreldres eksponering på nett har Redd Barna snakket med ungdom selv. Rapporten bygger i tillegg på intervjuer med en rekke fagfolk. Hensikten er å få et bedre innblikk i hva myndighetene kan gjøre for å sikre et bedre vern av barns privatliv.

Redd Barna takker alle ungdommene som har delt sine erfaringer, tanker og refleksjoner. Vi takker også fagfolk som har medvirket med viktige innspill, og en takk til Silje Berggrav som har skrevet rapporten.

En takk rettes også til Stiftelsen Dam som har finansiert rapporten.

God lesning!

Hilsen Redd Barna

«Alle barn har rett til privatliv.»

FNs barnekonvensjon

SAMMENDRAG

Hva tenker barn og unge om at foreldre legger ut store mengder bilder og informasjon om dem på nettet? Hva kan være konsekvenser av at bilder og sensitive opplysninger om barn blir delt på nett fra de er helt små? Og hvordan kan barns rett til personvern ivaretas bedre veiet opp mot foreldreansvar og foreldres ytringsfrihet?

Over halvparten av norske foreldre har delt bilder eller video av barnet sitt på nettet de siste 12 månedene.¹ Langt mindre vet vi om omfanget av andre typer deling av privat og sensitiv informasjon om barn, for eksempel i digitale diskusjonsfora. Vi vet også lite om alle de digitale sporene foreldre legger etter seg om barna i ulike apper og digitale tjenester som tas i bruk fra barna er små.

Først de senere år er barn som har fått store mengder bilder og personinformasjon delt på nett, blitt store nok til å si noe om hvordan de opplever denne delingen. I denne rapporten lar vi unge selv få komme til orde for å gi sine synspunkter på hva de mener er greit å dele, og hva de mener er problematisk.

Rapporten bygger på fokusgruppeintervjuer med 38 ungdommer i alderen 15 til 18 år. Dette utgjør hovedkilden til informasjon. I tillegg har vi analysert henvendelser om bildedeling til informasjonskanalen ung.no og intervjuet foreldre som har erfaring med deling i ulike nettfora. Vi har også fått ulike fagpersoners vurdering av de ulike former for risiko og konsekvenser som ligger i utstrakt informasjonsdeling om barn, og hvordan de vurderer barns rett til personvern og privatliv opp mot foreldreansvar og foreldres ytringsfrihet.

Rapporten tar for seg tre ulike former for foreldredeling ('sharenting'):

1. Deling av bilder og film
2. Deling av sensitiv informasjon om barn
3. Deling av persondata

1. DELING AV BILDER OG FILM

Gjennom samtalene kom det fram at en rekke faktorer avgjør om unge synes deling av bilder er greit eller ikke.

1. Deling uten samtykke

Ungdommene var opptatt av at barn skal spørres om det er greit at bilder deles fra de er modne nok til selv å vurdere dette. De mente at flere former for deling er greit og hyggelig, som jule-, ferie- eller konfirmasjonsbilder. Det er også avgjørende at de selv synes bildene er «fine». Samtidig er det tydelig at barn og unge kan ha andre oppfatninger enn voksne om hva som utgjør et «fint» bilde. Flere hadde erfart at foreldre ikke alltid spør om lov til å dele bilder.

2. Bilder fra sårbare eller intime situasjoner

Jevnt over var ungdommene enige om at foreldre bør unngå å dele bilder av barn i sårbare eller intime situasjoner. Det kan for eksempel gjelde ved sykdom, eller når man viser sterke følelser som gråt eller sinne. Flere mente også at det var ugreit å dele bilder av barn i badetøy.

3. Hvem og hvor mange som får se bildene

Flere ungdommer mente at hvem og hvor mange personer bilder blir delt med, har mye å si for om det oppleves greit. Begrenset deling med besteforeldre eller venner er noe helt annet enn åpen deling som kan ses av hundrevis av kjente og ukjente. Barn og unge vet ikke nødvendigvis hvor mange venner eller følgere foreldrene har i sosiale medier, og at det kan være vanlig å ha flere hundre kontakter. Barna vet derfor ikke hva de samtykker til når foreldre spør om å få dele et bilde på Facebook.

4. Antall bilder som blir delt

Ungdommene mente det var forskjell på å dele noen få bilder av og til, og å dele nesten daglig eller ukentlig i sosiale medier. Flere tok avstand fra at enkelte foreldre deler svært mange bilder av barna sine. De mente at jo mer bilder og informasjon som ligger ute om enkeltpersoner, jo større er faren for at det kan misbrukes.

5. Deling av barnebilder med kommersielle hensikter
Flere av ungdommene mente at det er «dumt å bruke barna sine for å få penger». De pekte på at influenserdeling der familiens dagligliv er tema, kan gjøre at private ting blir gjort offentlig. Flere av ungdommene nevnte navn på norske kommersielle TikTok-profiler som de mener gjør barna sårbare for krenkelser gjennom offentlig eksponering, og de hadde sett svært stygge kommentarer mot yngre barn som handlet om kropp og utseende.

2. DELING AV SENSITIV INFORMASJON

Foreldredeling handler også om utlevering og eksponering av privat og sensitiv informasjon om barn, for eksempel i digitale diskusjonsfora om foreldreskap og oppvekst. Det finnes en rekke foreldregrupper i sosiale medier, særlig på Facebook, der foreldre lufter tanker og råd om alt fra lommepenger, husregler og regulering av skjermtid til mobbing, skolevegning og sosiale utfordringer.² Annen type informasjon som deles under fullt navn i slike fora, er barns diagnoser, bekymring for atferd, problemer med samværsordninger, rusbruk med mer.

Ungdommene vurderte dette som den mest problematiske formen for deling. De var overrasket og svært kritiske til flere av eksemplene vi viste dem fra konkrete diskusjonsfora, og mente dette var informasjon som lett kan hentes ut og være til skade for barna som ble nevnt under foreldrenes fulle navn.

Deling av sensitiv informasjon i foreldregrupper er et tema det har vært lite oppmerksomhet om, og der vi har funnet lite forskning og drøfting også internasjonalt. Vi vet lite om konsekvenser av slik deling for barna det gjelder, på kort og lang sikt.

3. DELING AV PERSONDATA

Et annet aspekt ved foreldredeling er den delingen av persondata som skjer ved bruk av ulike helse- og foreldreapper som kan registrere alt fra barnets fysiske mål og søvnmønstre til kaloriinntak, dotrening og legebesøk. Det finnes også en rekke populære lærings-, spillapper og sosiale medier som ber om tilgang til kamera, mikrofon, bildebibliotek, posisjon, kontakter osv. Det er i dag ingen oversikt over hva som samles inn av informasjon om barna, hos tredjepartsleverandørene.

Av de tre formene for eksponering av barn på nett var det deling av persondata i apper og andre digitale tjenester som ble problematisert minst av ungdommene vi møtte. Enkelte bekymret seg for målrettet markedsføring og manipulerende politisk påvirkning. Men de fleste hadde gjort seg få tanker om hva som blir lagret, delt og brukt, og hvem som kan være interessert i denne typen data.

HVA KAN VÆRE KONSEKVENSENE?

Funnene i denne rapporten tyder på at ungdoms fremste bekymring for og motstand mot foreldres deling er knyttet til kortsiktige konsekvenser og relasjoner til venner og jevnaldrende. De var mest bekymret for at jevnaldrende kunne få tilgang til flau bilder eller sensitiv informasjon. I tillegg nevnte de risikoen for å bli kontaktet av voksne med dårlige hensikter. Andre typer konsekvenser som var mindre umiddelbare og synlige, hadde de gjort seg færre refleksjoner rundt.

Hva som skjer med digitale bilder og film, sensitiv informasjon og persondata en gang i fremtiden, er uklart og vanskelig å forholde seg til for de aller fleste av oss. Det var derfor nyttig å snakke med relevante fagmiljøer for å få noen utfyllende perspektiver på mulige konsekvenser ved foreldres eksponering av barn på nett.

Grovt sett kan deling av barns personlige informasjon være problematisk på fire ulike måter, i nåtid eller fremtid:³

1. Kriminelle, ulovlige og andre skadelige konsekvenser

Dette kan blant annet handle om fotoshopping av barnebilder så de fremstår pornografiske, identitets-tyveri, stalking (personforfølgelse) og nettmobbing. Det anslås at halvparten av alle bilder som utveksles i nettfora der barn seksualiseres, opprinnelig er postet av foreldre på sosiale medieplattformer.⁴ Ifølge studier kan sharenting være den viktigste årsaken til identitets-tyveri innen 2030, dersom utviklingen fortsetter.⁵ Økokrim anser det som «veldig sannsynlig» at kriminelle nettverk vil ta i bruk såkalt deepfake-teknologi i stor utstrekning, der innhold og bilder kan manipuleres og brukes til utpressing, mobbing og villedning.⁶ Jo flere bilder som finnes av enkeltpersoner på nettet, jo bedre kvalitet kan man lage på slike filmer.

2) Eksempler på grupper der vi har funnet sensitiv informasjon om barns helse, atferd og sosiale utfordringer, er Facebook-gruppene *Foreldrekoden - råd og diskusjon rundt barneoppdragelse* (30.000 medlemmer), samt *Foreldre med tenåringer i huset* (rundt 4000 medlemmer per april 2023).

3) Plunkett, Leah (2019): *Sharenthood: Why We Should Think Before We Talk About Our Kids Online*. Cambridge: MIT Press

4) Lemonde.no: *French MPs examine bill on children's right to privacy on social media*. Publisert 05.03.2023

5) BBC.no: *'Sharenting' puts young at risk of online fraud*. Publisert 21. mai 2018

6) TV2.no: *Advare: Kriminelle vil bruke deepfakes for å svindle vanlige nordmenn*. Publisert 02.05.2022

1) Medietilsynet: Foreldre og medier 2022

– Det kan være barn som tryner, eller spiser sitron og ser morsom ut. Man tenker ikke over at det er et problem, men en baby kan jo ikke samtykke.

Ungdom i fokusgruppe

2. Lovlige men invaderende konsekvenser

Digitale fotavtrykk i kombinasjon med avanserte overvåkningsteknologier gjør oss søkbare. Barns data er verdifulle for aktører som opererer både innenfor og på grensen av loven, og som bruker denne dataen mest for egen vinning enn for barns beste. Fagfolk mener det er stor grunn til å bekymre seg for at bilder og informasjon om barn delt av foreldre i apper og digitale tjenester kan misbrukes og brukes på manipulerende måter, for eksempel til svært personifisert markedsføring. De ser dessuten for seg at informasjon delt på nett om personer da de var barn, for eksempel om sykdom, lærevansker eller mobbing, kan spille en rolle når de i fremtiden for eksempel søker forsikring eller jobb.

3. Ryktespredning og annen dynamikk som kan skade relasjoner og selvfølelse

Bilder som kan virke helt greie for voksne, kan lett misbrukes og få konsekvenser for barnet. Særlig for barn i de tidlige tenårene er det ikke uvanlig at jevnaldrende finner bilder foreldre har delt i sosiale medier og bruker dem bevisst for å mobbe. I tillegg kan foreldres deling av bilder og informasjon gjøre at barn og unge mister muligheten til å skape sin egen identitet både på nett og utenfor. Foreldre lager en historie om barnet sitt som barnet selv ikke kan ta del i. Informasjon som deles på nett, kan påvirke folks mening om barnet uten at verken de eller barnet er klar over det.

4. Kommersiell bruk av barns private opplevelser

Både ungdom og fagfolk mente at barn som blir eksponert på nett via foreldres influenservirksomhet, vil kunne oppleve det som invaderende å bli filmet og tatt bilde av «til enhver tid». Hvordan vil barnet forstå skillet mellom å spille en rolle og å være et autentisk selv? I en gråsone finner vi deling som gjelder barn med alvorlige sykdommer eller diagnoser, der hensikten kan være påvirkningsarbeid for bedre rettigheter. Oppmerksomheten man får, kan være til stor nytte for saken. Men i hvilken grad beskyttes barnets rett til personvern, når barnet kanskje aldri vil være i stand til å gi samtykke?

Forslag til tiltak

Redd Barna mener myndighetene bør iverksette følgende tiltak for å sikre barns rett til personvern:

- Informasjons- og veiledningstiltak som gjør foreldre godt kjent med barns selvstendige rett til privatliv og personvern, og at enhver deling av bilder og persondata må vurderes i lys av om det er til barnets beste;
- Gjøre foreldre kjent med at at det å eksponere barn digitalt, kan medføre risiko for kriminell bruk, manipulering og misbruk av barns data både på kort og lang sikt;
- Styrke politiets innsats for å forebygge og bekjempe at foreldres eksponering setter barn i fare for identitetstyveri, deepfake-teknologi og annen kriminalitet;
- Sikre at alle barn får god kunnskap om personvern som en grunnleggende menneskerettighet, og at barn har selvstendige rettigheter, inkludert vern mot foreldres eksponering på nett;
- Vedta ny barnelov som styrker barns rett til å si nei til deling, som skal gjelde uansett alder;
- Utrede et lovforslag om forbud mot at foreldre publiserer barns personopplysninger, inkludert bilder, for kommersielle formål på nett;
- Stille krav til at sosiale medieplattformer utvikler funksjoner som gjør det enkelt å anonymisere alle typer innlegg i diskusjonsfora med risiko for deling av sensitiv informasjon;
- Tilrettelegge for digitale informasjons- og selvhjelpsgrupper til foreldre som sikrer barns anonymitet;
- Bidra til mer tverrfaglig kunnskapsutvikling om barn og unges digitale hverdag og utfordringer.

INNLEDNING

Det første ultralydbildet. Små stabbeskritt på vei til barnehagen. Første skoledag med skjevt smil og sommerfugler i magen. Fotballkamper, iskrem på ferie, stolt konfirmant i ny bunad.

Men også: bekymrede spørsmål under åpent navn i foreldreforum på Facebook: Treåringen nekter å slutte med bleie! Tiåringen blir aldri invitert med venner hjem. Den følsomme 14-åringen blir ofte overmannet av angst og panikk, hva gjør vi? Tall fra Medietilsynet viser at over halvparten av norske foreldre har delt bilder eller video av barnet sitt på nettet de siste 12 månedene.⁷ Langt mindre vet vi om omfanget av andre typer deling av privat og sensitiv informasjon om barn, for eksempel i digitale diskusjonsfora for foreldre om oppvekst, helse og sosiale utfordringer.⁸ Vi vet også lite om omfanget av alle de digitale sporene foreldre legger etter seg om barna, for eksempel i søvn-, mat- og helseapper, eller gjennom underholdnings- og læringsapper som lastes ned fra barna er små.

UNICEF Norge har anslått at innen en alder av 12 år har et barn i snitt 1165 bilder av seg selv på sosiale medier – lagt ut av foreldrene.⁹ Først den senere tid er barna som har fått delt bilder og personopplysninger på nettet fra tidlig alder, blitt store nok til å reflektere rundt denne delingen. Selv om vi har hatt noe statistikk fra blant annet Barn og medier-undersøkelsene, har vi i stor grad manglet mer utdypende refleksjoner og synspunkter fra barn og unge selv om hvordan de opplever foreldres deling på nett.

Formålet med denne rapporten er å belyse hva unge selv tenker om ulike typer sharenting, eller foreldre-deling av bilder, film og/eller personinformasjon om barn på nett. Hva slags deling synes unge selv er greit, og hva mener de er problematisk? Hva mener fagfolk kan være konsekvenser av at bilder og persondata om barn blir delt på nett fra de er helt små? Og hva mener ungdom foreldre bør tenke over før de deler? Det vil denne rapporten forsøke å gi noen svar på.

Enorme mengder data om barn

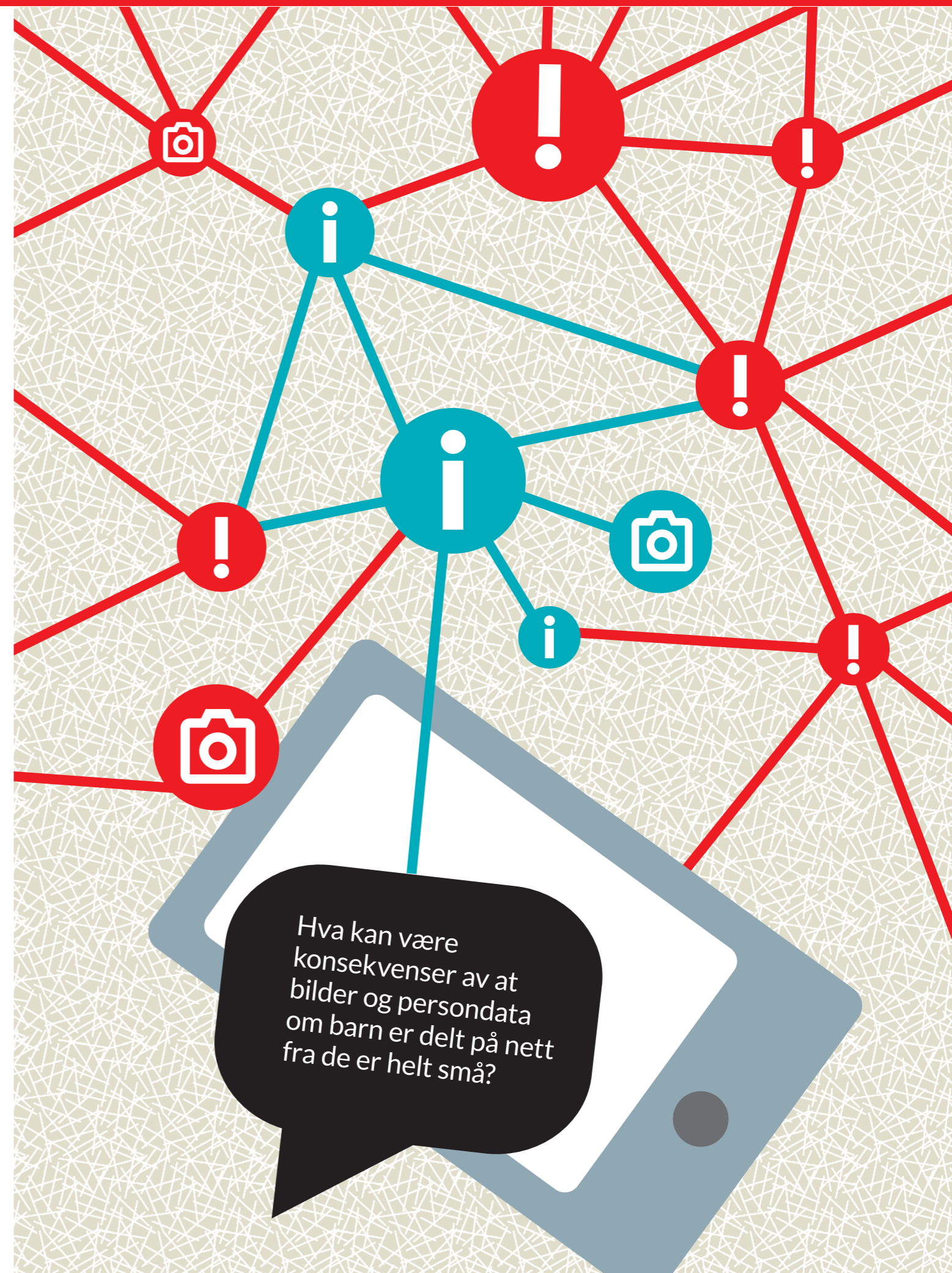
Foreldre deler bilder og informasjon om barna sine av mange ulike grunner. Det kan oppleves som sosialt og hyggelig, praktisk og noen ganger helt nødvendig. Foreldre deler også fordi de digitale plattformene er utformet på en måte som gjør det veldig enkelt og i mange tilfeller oppfordrer til det. De som utvikler delingstjenestene, bruker metoder fra hjerneforskning og psykologi for å få brukerne til å bruke dem mest mulig.¹⁰ Likes, kommentarer og antall følgere får hjernen til å produsere dopamin, et stoff som er knyttet til avhengighet – og det er ikke bare barn og unge som i perioder kan bli oppslukt av å dele og få respons på det de deler.

Foreldres digitale deling og utveksling av bilder, videoer og anekdoter og historier om egne barn refereres ofte til som *sharenting* – en sammenblanding av share (dele) og parenting (foreldreskap).¹¹ Gjennom foreldre, lærere og andre voksnes deling av informasjon har barn dannet seg digitale fotavtrykk lenge før de selv har begynt å bruke internett. Store mengder persondata samles inn ikke bare gjennom sosiale medier, men også helse-, skole- og barnehage-apper. Foreldres deling bidrar dermed til at barn kommer i en situasjon der teknologiselskaper sitter på enorme mengder data om dem, uten at de selv har noe de skulle sagt.

BAKGRUNN FOR KARTLEGGINGEN

I en undersøkelse fra Medietilsynet kommer det fram at over halvparten av foreldre til barn under 18 har delt bilder eller videoer av barnet sitt på sosiale medier som Instagram, Facebook eller Snapchat de siste 12 månedene.¹² Da barn i alderen 9–18 år ble spurt om det samme, svarte rundt én av ti at foreldre deler bilder av dem «ofte» i sosiale medier, og i overkant av seks av ti svarte at foreldrene gjør dette «noen ganger».¹³

Redd Barna har gjennom sitt arbeid ved flere anledninger hørt barn sette ord på at de opplever foreldres

7) Medietilsynet: Foreldre og medier 2022

8) Eksempelvis finnes det en rekke Facebook-grupper der det tidvis deles sensitiv informasjon om barns helse og sosiale utfordringer, fra generelle grupper for råd og diskusjon om barneoppdragelse, til grupper for barn med ulike diagnoser. Gruppene kan ha fra noen hundre til mange tusen medlemmer.

9) Unicef.no: Seks råd til foreldre om deling av barnebilder. Se: <https://www.unicef.no/nyheter/barns-rettigheter/6-tips-til-foreldre-om-deling-av-barnebilder>

10) Ole Petter Hjelte (2022): *Det digitale dopet - hvordan bli kvitt skjermavhengigheten*. Kagge forlag

12) Elvestad, E., Staksrud, E. og Ólafsson, K. (2021). *Digitalt foreldreskap i Norge*, EU Kids Online, Universitetet i Oslo og Universitetet i Sørøst-Norge.

13) Medietilsynet: Foreldre og medier 2022

deling av bilder og film som er problematisk. På ung.no, den offentlige informasjonstjenesten for barn og unge, ligger en rekke henvendelser fra barn og unge som er frustrerte over ikke å bli hørt når de ber foreldre slutte å dele bilder av dem i sosiale medier. Også veiledningstjenesten Slettmeg.no forteller at de flere ganger har blitt kontaktet av barn som ønsker hjelp etter at foreldre har delt bilder av dem på nett.¹⁴

FNs barnekonvensjon slår fast at alle barn har rett til privatliv.¹⁵ Jo eldre og mer modent barnet er, desto mer skal meningene deres tillegges vekt. Personvern og retten til privatliv handler i stor grad om å ha kontroll over hvilken informasjon om deg som er tilgjengelig for andre på nett.¹⁶ Det handler også om retten til å utvikle sin egen identitet og å bestemme hvilket bilde omverdenen skal ha av deg.

Ber om å bli slettet

- 27 prosent av barna i alderen 9–18 år har bedt foreldrene sine om å slette bilder eller videoer av seg selv, ifølge Medietilsynets Barn og medier-undersøkelse 2020.
- 16 prosent har bedt foreldrene om å fjerne informasjon som foreldrene har lagt ut om dem på nett.
- Andelen som har bedt foreldrene sine om å slette bilder eller videoer, er stigende med alder, og høyere blant jenter enn gutter.
- Særlig ser vi dette fra og med 15-årsalder, hvor rundt fire av ti jenter har bedt foreldrene slette bilder eller video.

RAMMER FOR RAPPORTEN OG GJENNOMFØRING

I denne rapporten forstås *sharenting* eller foreldredeling som publisering, overføring, lagring eller annen bruk av privat informasjon om barn i digitale kanaler av foreldre eller andre voksne omsorgspersoner.¹⁷

Når vi snakker om «billedeling på nett», sikter vi hovedsakelig til deling i sosiale medier og digitale kanaler som når langt flere enn familie og venner. Det vil si at én til én-delning og små, lukkede familiegrupper som regel ikke er omfattet, selv om det også her er snakk om digital deling som har potensial til å deles i større fora.

Ungdoms perspektiver, samlet inn gjennom fokusgrupper og intervjuer, er hovedkilden til informasjon for denne rapporten. Vi har i løpet av 2021 og 2022 gjennomført seks samlinger med til sammen 38 ungdommer mellom 15 og 18 år som har formidlet sine erfaringer og synspunkter. Demografisk har vi rekruttert ungdom med en jevn kjønnsfordeling, fra by og småsteder. Vi snakket med elever ved to ulike videregående skoler i Viken, samt fem ungdomsskoleelever i Oslo Sør.

Fagmiljøer og foreldreperspektiv

Vi ønsket å inkludere ulike fagmiljøers vurdering av de ulike former for risiko og konsekvenser som ligger i utstrakt deling av barns persondata, og hvordan de vurderer barns rett til personvern og privatliv opp mot foreldreansvar og foreldres ytringsfrihet. Vi har fått innspill fra Petter Bae Brandtzæg, professor ved institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo, Kirsten Kolstad Kvalø, jurist og seniorrådgiver ved Norges institusjon for menneskerettigheter, Hans Marius Tessem, seniorrådgiver i veiledningstjenesten Slettmeg, Anders Sæve Obrestad, juridisk seniorrådgiver i Datatilsynet, Ailo Krogh Ravna, forbrukerpolitisk rådgiver i Forbrukerrådet, og Sara Eline Grønvold, spesialrådgiver i Redd Barna.

For å få fram ulike foreldreperspektiv har vi intervjuet Cecilie Bjørnsdatter Hamm, moderator for en Facebook-gruppe om foreldreskap, tidligere «mamma-blogger» Mariann Johansen og Elin Gunnarsson, talsperson for Løvemammaene, en organisasjon som bruker sosiale medier i arbeidet med å opplyse om og forbedre rettighetene til barn og unge med sykdom og funksjonsvariasjon.

Etiske vurderinger

I fokusgruppene har vi unngått å stille spørsmål om personlige erfaringer, og heller vist frem konkrete eksempler på bilder og sitater som deltakerne kunne ta stilling til. Dette har løftet diskusjonen til et mer allment nivå, og gjort det lettere for unge å delta som selv ikke har erfaring med at foreldre deler bilder og informasjon.

Det har lenge vært debatt i den samfunnsvitenskapelige faglitteraturen om de etiske spørsmålene knyttet til bruk av innhold fra netttora og andre sosiale medier for ulike typer studier.¹⁸ Så vidt vi vet er det ikke etablert noen standard for innhenting av samtykke fra brukere når tekstene deres gjengis i forskning og kartlegginger. Sitatene vi gjengir, er lett omskrevet for å redusere sporbarhet, særlig med tanke på at enkelte innlegg er svært personlige og sensitive. Vilkårene og betingelsene til foraene der vi hentet sitater, gjør det klart at det er et offentlig snarere enn et privat område der alle brukere vet at enhver netttbruker kan bli medlem og se kommentarene deres.

Gjennomføring

Da vi gjennomførte fokusgrupper, startet vi samtalen med å vise ungdommene en rekke sjangerbilder av barn og unge fra et bildebyrå, og ba dem ta stilling til hva de synes er greit og ikke greit at foreldre deler i sosiale medier. Bildene lignet på typiske familiebilder fra en rekke situasjoner: barn på fotballtrening, ferie, konfirmasjon og julefeiring. I tillegg viste vi bilder av småbarn med mat rundt munnen, et lite barn på do, barn som viser sterke følelser, barn som pasient og et ultralydbilde av et foster.

Deltakerne fikk tildelt papirlapper med «tommel opp» og «tommel ned» som de kunne legge på de ulike bildene for å markere om de syntes bildene var greit eller ikke greit av foreldre å dele åpent i sosiale medier. Dette var en metode som sikret at alle fikk deltatt og tatt stilling til de ulike bildene, og som ble et konkret og gjenkjennelig utgangspunkt for samtale.

Vi presenterte også ungdommene for fire anonymiserte sitater fra diskusjonsfora om foreldreskap i sosiale medier. Sitatene var hentet fra innlegg skrevet av foreldre under fullt navn, og dreide seg om bekymringer knyttet til barn som ikke ville slutte med bleie, barn som hadde store utfordringer med vennskap, barn med angst og barn som foreldrene trodde kunne ha ADHD. Ungdommene ble bedt om å lese sitatene og drøfte dem etterpå.

Videre har vi analysert henvendelser fra barn og unge til informasjonskanalen ung.no, som drives av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). Sitater herfra er gjengitt ordrett og med bruk av anførselstegn («») i stedet for sitatstrek.

Fagboka *Sharenthood – Why we should think before we talk about our kids online* av jusprofessor Leah A. Plunkett¹⁹ har gitt oss en nyttig analyseramme i diskusjonen av hva som kan være konsekvenser av *sharenting* (Del 2), men også i drøftingen av hvordan barn og unge kan beskyttes bedre (Del 3).

Begrensninger

En begrensning ved rapporten er at unge med minoritetsbakgrunn er noe underrepresentert i utvalget. Skolene som viste interesse for prosjektet og ønsket å tilrettelegge for fokusgrupper, hadde en lav andel elever med minoritetsbakgrunn.

Tross flere forsøk via brukerorganisasjoner fikk vi heller ikke inkludert unge med pasienterfaring, som kunne gitt verdifulle innspill om hvordan det oppleves når foreldre deler bilder fra særlig sårbare situasjoner knyttet til kropp og helse. Vi ønsket også å inkludere perspektivene til influensere som deler innhold med barn for kommersielle hensikter, men fikk ikke svar på henvendelser fra noen av de vi kontaktet. Vi fikk derimot en uttalelse fra bransjeorganisasjonen United Influencers.

I flere av fokusgruppene var jentene mer aktive og ga til dels uttrykk for sterkere meninger enn guttene om temaene vi diskuterte, men gjennomgående fanget vi ikke opp betydelige kjønnsforskjeller i synet på foreldre som deler mye bilder og informasjon om barna sine.

RAPPORTENS OPPBYGNING

Rapporten er delt i tre deler. I del 1 presenteres unges perspektiver på at foreldre deler ulike typer bilder, video og personlig informasjon om barna sine på nett og i sosiale medier. I del 2 drøfter fagfolk mulige konsekvenser av foreldres eksponering av barn på nett, knyttet opp mot funnene fra fokusgruppene med ungdom. I del 3 drøfter vi hvordan funnene bør forplikte oss til tiltak og videre oppfølging for å ta barns rett til personvern og privatliv på alvor, og beskytte dem mot deling av bilder og informasjon vi ikke kan være sikre på konsekvensene av.

14) TV2.no: *Blir kontaktet av fortvilte barn etter foreldredeling*. Publisert 26.02.20

15) FNs barnekonvensjon artikkel 16: 1. Ingen barn skal utsettes for vilkårlig eller ulovlig innblanding i sitt privatliv, sin familie, sitt hjem eller sin korrespondanse, eller for ulovlige angrep mot sin ære eller sitt omdømme; 2. Barnet har rett til lovens beskyttelse mot slik innblanding eller slike angrep.

16) Grønvold, S. og Hendis M. (2014): *Barn og personvern*. Kommuneforlaget

17) Hentet fra Plunkett, Leah (2019): *Sharenthood: Why We Should Think Before We Talk About Our Kids Online*. Cambridge: MIT Press, s. xxii

18) Se blant annet Pedersen, S., & Lupton, D. (2018). 'What are you feeling right now?' Communities of maternal feeling on Mumsnet. *Emotion, Space and Society*, 26, 57–63. doi:10.1016/j.emospa.2016.05.001

19) Plunkett, Leah (2019): *Sharenthood: Why We Should Think Before We Talk About Our Kids Online*. Cambridge: MIT Press

DEL 1

«VOKSNE HAR MINDRE FILTER PÅ HVA SOM ER GREIT Å DELE»

DELING AV BILDER OG FILM

Hva tenker unge om at foreldre deler bilder og filmer av dem på nett? Hvordan skiller de mellom hva som kan være greit, og hva som kan være problematisk? I hvilken grad opplever unge at foreldres deling kommer i konflikt med egne ønsker om å selv velge hvordan man fremstiller seg på nett? Dette var noen av spørsmålene vi ønsket å få kunnskap om gjennom fokusgrupper med ungdom.

«Hyggelige bilder er greit»

Gjennom samtalene kom det fram at de unge i stor grad var enige om at flere typer bilder er greit å dele enten åpent i sosiale medier eller for et mer begrenset publikum. Barn og unge er selv vant med å dele små og store hendelser med venner eller mer offentlig.

Ungdommene vi snakket med, var vant med og hadde forståelse for at foreldre ønsker å dele bilder og video av barna sine. De tror det handler om at man er stolt av barna, synes de er søte og flinke, og vil vise dem fram til omverdenen. Delingen kan være en måte å holde kontakt med venner og familie, formidle hyggelige øyeblikk og vise at «vi har det bra». Tall fra Medietilsynet viser at det er vanligst at foreldre deler bilder/video av barnet i forbindelse med hverdagsøyeblikk (56 prosent), bursdager (53 prosent), høytider (46 prosent) og ferier (42 prosent).²⁰

Ungdommene var jevnt over enige om at bilder fra «spesielle situasjoner» som konfirmasjon, jul og teater er hyggelig å dele. Så lenge det ikke skjer for hyppig, regnes det som uproblematisk deling, og noe de nærmest forventer.

– Det er greit at mamma sender en snap av meg på tur eller når vi gjør noe koselig.

– Det er ikke farlig å legge ut fine bilder fra spesielle situasjoner. Vi forventer det. Vi er vant til det fra tidlig alder.

Ungdom i fokusgruppe

De trakk også fram at bilder fra de var helt små, som regel er greit å dele:

– Jeg ville ikke vært flau over et babybilde eller nyfødtbilde. Det synes jeg greit. Det har ingenting med deg å gjøre senere. Det er søtt når folk deler babybilder av deg på bursdagen.

Flere pekte på at billedeling har positive sider. Og at det ikke nødvendigvis er de bildene foreldre deler, som er mest problematiske:

– Det er koselig å dele bilder også. Den verste fasen er når man selv er tenåring. De bildene man selv deler, ikke hva foreldre deler.

Bilder fra familiesituasjoner, hverdag og ferie kan være greit å dele hvis ungdommene opplever bildet som «fint», og foreldrene har spurt om det kan legges ut.

Også tidligere studier har funnet at barn ikke regner alle typer deling som problematisk.²¹ Barn kan synes det er greit eller til og med positivt at foreldrene deler bilder som bygger opp under barnas positive digitale identitet²², som gode resultater på skole eller idrett, eller «informasjon som gjenspeiler et positivt foreldre-barn-forhold eller lykkelig familieliv.» Studier har også funnet at jenter og tenåringer som hadde et tettere forhold til foreldrene sine, var mer positive til foreldrenes deling.²³

²⁰ Medietilsynet: Foreldre og medier 2022

²¹ Moser et al., (2017): *Parents' and Children's Preferences about Parents Sharing about Children on Social Media*. Conference Paper. May 2017. The 2017 CHI Conference

²² Digital identitet refererer til måter identitet skapes og oppfattes på nettet. Det inkluderer unike beskrivende data, samt personlig informasjon og relasjoner vi skaper med andre. Vår digitale identitet består av representasjoner av oss selv med kontonavn, skjermnavn, avatarer og visningsnavn, samt webdesign, fotografier og personopplysninger som er knyttet til oss og tilgjengelig på nettet. I tillegg til det skaper vi og utvikler vår egen digitale identitet gjennom vår aktivitet på nett. Venner, favoritter, tilhengere, de som vi velger å følge, samt det vi deler, liker, kommenterer og sier på digitale arenaer, bidrar til vår digitale identitet (kilde: Senter for IKT i utdanningen).

²³ Verswijvel et al. (2019): *Sharenting, is it a good or a bad thing? Understanding how adolescents think and feel about sharenting on social network sites*, *Children and Youth Services Review* 104:104401, June 2019

En liten andel foreldre deler bilder daglig

- To prosent av foreldrene som har delt bilder/videoer de siste 12 måneder, deler bilder eller videoer av barnet hver dag. I underkant av fire av ti foreldre deler bilder/videoer av sitt barn månedlig eller oftere.²⁴
- Seks prosent av foreldrene som har delt bilder/video av barnet sitt de siste 12 måneder, har blitt bedt om å slette det fra sosiale medier. Tre prosent av foreldrene har blitt bedt om å slette informasjon.
- Det er ingen foreldre som oppgir at de *aldri* deler bilder eller video av barnet sitt.

HVA SLAGS DELING ER PROBLEMATISK?

Gjennom samtalene kom det fram at en rekke faktorer avgjør om unge synes deling av bilder er greit eller ikke.

1. DELING UTEN SAMTYKKE

Ungdommene var opptatt av at barn skal spørres om det er greit at bilder deles. Flere hadde klare oppfatninger om at man skal ha spørre om lov både for å ta og dele bilder der man er godt synlig:

– Man bør starte med å spørre før man tar bilde.

– Jeg har flere ganger spurt om mamma kan slette bildene. Hun blir bare sur og sier; 'du bestemmer ikke'.

Ungdom i fokusgruppe

Flere mente at mange foreldre er flinke til å spørre, og at voksne som regel respekterer et nei. Tall fra Medietilsynet viser at over halvparten av foreldrene som har delt bilder/videoer av barnet sitt de siste 12 måneder, oppga at de spurte om tillatelse først.²⁵ Mødre synes å være «flinkere» til å spørre barnet sitt om lov enn fedre. Nesten seks av ti mødre spurte barnet sitt om lov «siste gang» de delte et bilde/video på sosiale medier. Under halvparten av fedrene gjorde det samme.

Blant ungdommene vi snakket med, var det flere som hadde erfart at foreldre ikke alltid spør om lov:

– Det er veldig delt. Noen tenker over det, andre tenker ikke i det hele tatt. De tenker at det er deres barn, de bestemmer.

– Flere ganger har jeg takket nei, men mamma har postet likevel. Noen ganger har jeg gått inn på Facebook-en til mamma, og så har hun posta bilder av meg uten at jeg visste det.

På ung.no, den største informasjonskanalen for barn og unge, ligger en rekke henvendelser fra barn og unge som er frustrerte over ikke å bli hørt når de ber foreldre slutte å dele bilder av dem i sosiale medier. De forteller om krangler og konflikt over ting som er delt, og om å bli ertet av jevnaldrende som har sett «flaut» innhold.

«Jeg er så lei av at mamma legger ut bilder på Facebook av meg, som jeg ikke engang vet om. Hun vet jeg ikke liker å bli tatt bilde av, og i hvert fall ikke å bli lagt ut på nettet. Jeg har flere ganger spurt om hun kan slette bildene. Hun blir bare sur og sier; 'du bestemmer ikke'. Alle i klassen min ser det, og det er flau bilder og folk erter meg for de bildene.»
Jente 13 år

«Både stemoren min og mamma legger ut bilder som jeg hverken har sett på eller godkjent. Jeg har sagt ifra så mange ganger at jeg har mistet telling, men de deler fortsatt bildene på facebook. Jeg kjenner ikke de som de kjenner og de kjenner ikke meg, noe som gjør at jeg blir ukomfortabel.»

Jente 13 år

– Jeg har sagt ifra så mange ganger at jeg har mistet telling, men de deler fortsatt bildene på facebook. Jeg kjenner ikke de som de kjenner og de kjenner ikke meg, noe som gjør at jeg blir ukomfortabel.

Ungdom i fokusgruppe

«Mamma la ut et bilde av meg på instagram uten mitt samtykke. Jeg har bedt henne om å slette det tidligere, men det skjedde aldri. I dag konfronterte jeg henne igjen og sa at jeg ville at hun skulle slette det, men hun nekter. Hun sier at hun ikke vil miste kommentarene andre hadde skrevet til det bildet. Jeg bryr meg egentlig ikke om hvor hyggelige kommentarene er, jeg vil ikke ha bildet ute. Jeg hater det bildet, jeg ser forferdelig ut på det og vil bare gråte når jeg ser det.»

Jente 16 år

Vi ser altså en rekke eksempler på at foreldre, til tross for barnas klare motstand, deler bilder av dem i sosiale medier. I svarene til barna peker ung.no på at alle har rett på personvern, og barn er ingen unntak. Etterhvert som et barn blir i stand til å danne seg egne synspunkt, skal foreldre høre på hva barnet har å si før de deler. Det skal legges vekt på det barnet mener alt etter hvor gammel og modent barnet er.

Dette standardsvaret tar likevel ikke høyde for at barns rett til personvern gjelder selv om de ikke er i stand til å uttrykke samtykke, eller ikke forstår rekkevidden av et samtykke, på grunn av ung alder, modenhetsnivå eller utviklingshemming, som vi kommer tilbake til senere i rapporten.

Ungdommene vi snakket med, fortalte at de selv var opptatt av å spørre om og respektere et samtykke før de delte bilder av hverandre. Derfor kan det oppleves ekstra grenseoverskridende når foreldre, som skal være gode rollemodeller også på nett, ikke respekterer et nei.

Deling uten samtykke

- Kun halvparten av 9-18-åringene som opplever at foreldre deler bilder av dem i sosiale medier, svarte at de ble spurt om lov sist gang foreldrene la ut et bilde av dem.²⁶ 14 prosent opplevde det som flaut, og 11 prosent likte det ikke.
- I en europeisk studie svarer ett av tre norske barn (33 prosent) at de har opplevd at foreldre har publisert noe om dem uten samtykke.²⁷
- Dette er den klart høyeste prosentandelen blant de 19 landene som har deltatt i undersøkelsen.
- Fem prosent av barna svarte at de fikk negative eller sårende kommentarer fra noen på grunn av noe som deres forelder hadde publisert på nettet.

Foreldre og barn kan være uenige om bildet er «fint»

Gjennom henvendelsene til ung.no og våre intervjuer kom det tydelig fram at barn og unge kan ha andre oppfatninger enn voksne om hva som utgjør et «fint» bilde. Dette kan være avgjørende for om man opplever delingen som greit. Om enkelte eksempelbilder sa de nettopp:

– Jeg ville ikke tenkt om meg selv at det var et fint bilde.

Hvordan man fremstår på bildet, og om man føler seg «fin», er avgjørende for om delingen er greit.

– Foreldre sier «Du ser fin ut» uansett. Generelt er vi uenig hele tida. Jeg har en diskusjon med mora mi, hun har et bilde av meg på veggen, og jeg liker generelt ingen barnebilder av meg selv. Hun mener jeg er kjempefin.

– Kanskje er man i en situasjon hvor man ikke er klar for å bli tatt bilde av. Hvis du er ustelt om morgenen, og så legger foreldre ut et bilde på Facebook så alle kan se, det ville vært ukomfortabelt.

24) Medietilsynet: Foreldre og medier 2022

25) Medietilsynet: Barn og medier 2022

26) Medietilsynet: Barn og medier 2020. En kartlegging av 9-18-åringers digitale medievaner. Oktober 2020

27) Elvestad, E., Staksrud, E. og Ólafsson, K. (2021). Digitalt foreldreskap i Norge, EU Kids Online, Universitetet i Oslo og Universitetet i Sørøst-Norge

Samtalene tydeliggjør at et bilde eller film som oppleves som søt, morsom eller hyggelig for voksne, ikke nødvendigvis vekker de samme følelsene for den som er avbildet.²⁸ Dette bekreftes i en studie av estiske barn i alderen 9–13 år, som fant at barn likte at foreldre delte positive ting om dem, men at det var stor uenighet mellom hva barn og foreldre anså for å være fine bilder.²⁹ Barn likte for eksempel ikke at håret deres var i uorden, at de sov eller lignende, mens foreldrene syntes det var OK.

At barn ønsker å bli spurt før bilder deles, kommer tydelig til uttrykk i andre undersøkelser.³⁰ Det gjelder særlig de eldre barna. Det kom frem at foreldrene og barna ikke nødvendigvis var enige om delingen av bilder av barna, og at de manglet tydelige regler for hva som var greit.

Undersøkelser fra utlandet har også vist at unge misliker foreldres «snikskryt» om dem i sosiale medier, for eksempel om gode karakterer eller opptak til høyere studier.³¹ Unge forteller at de kan bli både flau og stressede, og at det legger ytterligere press på dem hvis fremtidsplanene deres ikke tar form som de hadde håpet.

Synet på hva som er «fine bilder» kan endre seg med alderen

Flere av ungdommene i vårt utvalg pekte på at etter hvert som man blir eldre, kan man reagere på bilder og informasjon som ble delt før man var stor nok til å skjønne rekkevidden av at bilder ble delt. Eller man kan mislike bilder som man en gang samtykket til å dele, men som to år senere opplever som flau. Særlig tenårene er en sårbar fase for hva venner og bekjente kan finne av innhold fra tidligere i livet.

– Når man blir 13, synes man kanskje at man så rar ut da man var ti år. Så vokser man mer, og synes man så rar ut da man var 13. Man kommer alltid til å tenke det.

– Når man er yngre, tenker man ikke så mye over det. Men i ungdomstida er det ikke gøy at vennene dine finner ut personlige ting i livet, hendelser som har skjedd.

Ungdom i fokusgruppe

Petter Bae Brandtzæg, forskningsleder og professor ved Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo, peker på at mennesker flest ofte føler at de var en annen da de var tolv enn når de er 16.

– Identiteten din utvikler seg med alderen. Man gjør kanskje dumme og barnslige ting når man er tolv, som man ikke vil vedkjenne seg når man er noen år eldre. Den samme dynamikken skjer i møte med foreldrenes delinger, fra turer i fjellet til ferier og familieselskaper. Det kan oppleves kleint når du blir litt eldre. Da representerer ikke disse bildene deg og din rolle i nye gjenger og miljøer, påpeker han.

Flere av ungdommene vi snakket med, ga uttrykk for at bilder bør slettes om barna ikke lenger vil ha dem på nett:

– Hvis mamma la ut et bilde av meg på Facebook som jeg ikke likte senere, ville jeg bedt henne slette det.

– Det kan være litt ubehagelig hvis man ikke liker bildet, men man kan slette det hvis noen bruker det mot deg.

Hans Marius Tessem, tidligere leder for rådgivningstjenesten Slettmeg.no, mener unges forståelse av hvor lett det er å slette bilder og informasjon fra nettet, varierer og er situasjonsbetinget:

– I noen tilfeller tror barn og unge at innhold kan fjernes enkelt. I andre tilfeller skjønner de at dette er innhold man aldri får kontroll over. Hvis det ligger et bilde på en Facebook-profil som ingen har brukt til noe spesielt, kan man i de fleste tilfeller lett slette bildet på profilen. Men i andre settinger, hvis det for eksempel er snakk om et seksualisert bilde, har unge en god forståelse av hvordan nettet fungerer, mener Tessem.

I tvil om når barn er modne nok

Vi ønsket å finne ut om ungdommene hadde noen klar oppfatning om fra hvilken alder barn er modne nok til å gi foreldrene samtykke om deling. Blant deltakerne var det litt varierende meninger:

– Egentlig er det 13 år. Men kanskje burde det vært fra ti år og opp. Jeg har en søster på ti år, hun er veldig sånn: «Jeg synes ikke du skal dele det».

– Kanskje fra ni år. Det spørres veldig på barnet, man trenger kanskje ikke en fast alder. Men når man blir åtte-ni-ti år, tenker man mer på hvordan man ser ut. Man har ikke tenkt så mye på det før.

Enkelte pekte på det problematiske i at yngre barn ikke har noe konsept om internett og hva man eventuelt samtykker til:

– Når man er liten, vet man ikke om internett, hvor lenge man blir der.

Spesialrådgiver i Redd Barna Sara Eline Grønvold er jurist og medforfatter på fagboka Barn og personvern³², som omhandler barns rettigheter når det gjelder deling av bilder og personopplysninger på internett. Hun peker på at barn skal ha rett til og må få mulighet til å bli hørt fra de er helt små.

– Vi vet at barn helt ned i toårsalder kan gi uttrykk for om de liker et bilde eller ikke. For eksempel har man sett at barn i denne alderen kan reagere negativt når man legger et Snapchat-filter på et bilde av dem. Barn har rett til å si sin mening før de er syv år. De skal gis gradvis større medbestemmelse frem til full selvbestemmelse ved 18 år. Men barn har rett til privatlivsbeskyttelse allerede fra de er nyfødt, poengterer hun.

Tall fra Medietilsynet viser at det blir vanligere for foreldre å be om tillatelse til å legge ut bilder/video på sosiale medier ettersom barnet blir eldre.³³ Fra barnet er 15 år ber 85 prosent av foreldre om tillatelse før de deler. Når barnet er ett til fire år, er det imidlertid bare 14 prosent av foreldrene som ber om tillatelse, og når barnet er i alderen fem til åtte år, ber i underkant av halvparten om tillatelse.

Tidligere studier har pekt på at når foreldre deler uten å be barna om et aktivt samtykke, kan det gi barna et signal om at man ikke trenger tillatelse for å dele informasjon om andre.³⁴ Samtidig forsøker vi å lære barn og unge at det ikke er lov å dele personlig informasjon om andre på nett uten at de selv har samtykket.

Grønvold mener det kan ha stor betydning for barns forståelse av samtykke, om foreldrene ikke respekterer barnets nei:

– Hvis barnet selv opplever å ikke bli hørt, kan de oppfatte dette som et eksempel på en regel som ikke

trenger å håndheves. Barnet lærer at det ikke er lov å dele bilder uten samtykke, men opplever at regelen i praksis ikke har noen betydning. Vi ser generelt at lovbestemmelser som ikke følges opp, blir litt innholdsløse, sier juristen.

Hva sier jussen?

Flere av ungdommene som har skrevet inn til ung.no, lurer på om foreldre har lov til å dele bilder uten samtykke, og om det kan være straffbart. Sara Eline Grønvold viser til at det finnes få norske rettsavgjørelse på dette feltet, hvor barnets privatliv var krenket på en så alvorlig måte at det ble belagt med straff.³⁵

– I praksis er straffesporet sjelden gunstig i disse sakene, også av hensyn til barnet.

Barn har rett til beskyttelse av privatlivet ifølge FNs barnekonvensjon og norsk lov. Problemet er at håndhevingen er vanskelig, sier hun.

Grønvold viser til at foreldre har samtykkekompetanse på vegne av barnet. Dette innebærer at foreldrene eller den med foreldreansvar som hovedregel skal samtykke på barnets vegne til deling og behandling av barnets personopplysninger fram til de fyller 18 år.

– Denne reguleringen regnes for å være nødvendig for at foreldre skal kunne utøve foreldreansvaret og utføre en rekke funksjoner på vegne av barnet.

Bildedeling har kommet inn i reguleringen i etterkant, og lovverket har ikke vært tilpasset den delingen som skjer i digitale medier, påpeker hun.

Barnelovens paragraf 33 understreker uansett at barn har rett til økt selv- og medbestemmelse med alderen, og at foreldrene derfor bør høre med barna selv før de samtykker på deres vegne.

– Foreldre har en plikt til at samtykket skal utvises med hensyn til barnets beste. Hvis barnet ikke vil at bildet skal ligge på Facebook, kan ikke foreldre insistere på at det er til barnets beste. Vi må være tydelige på å kommunisere til barn at hvis de opplever at privatlivet deres krenkes, er det ikke greit. Når barn kan uttrykke at de ikke vil ha et bilde på sosiale medier, skal foreldrene respektere det. Jeg mener dette også er riktig jus, sier Sara Eline Grønvold.

28) Pisset.no (2020): *Sharenting: Blir fremtidige voksne fratatt muligheten til å skape sin egen digitale identitet?* Artikkel av Hanna Nicholas
29) Lipu, M. & Siibak, A. (2019). 'Take it down!': Estonian parents' and pre-teens' opinions and experiences with sharenting. *Media International Australia*, 170 (1), 57-67
30) Elvestad, E., Staksrud, E. og Ólafsson, K. (2021). *Digitalt foreldreskap i Norge*, EU Kids Online, Universitetet i Oslo og Universitetet i Sørøst-Norge
31) Devorah Heitner (2023): *Growing Up in Public: Coming of Age in a Digital World*. Penguin Publishing Group

32) Grønvold, S. og Hendis M. (2014): *Barn og personvern*. Kommuneforlaget
33) Medietilsynet: *Foreldre og medier 2022*
34) Elvestad, E., Staksrud, E. og Ólafsson, K. (2021). *Digitalt foreldreskap i Norge*, EU Kids Online, Universitetet i Oslo og Universitetet i Sørøst-Norge.
35) HR-2019-2038-A; Rett24: *Straffedømt for å legge ut bilder av datteren på Facebook*. 09.04.2019; Sak fra Senja tingrett, ref. TSENJ-2019-168588

Datatilsynet: Krevende å trekke klar grense

Også Datatilsynet ser flere utfordringer knyttet til foreldres eksponering av barns personopplysninger åpent på nett.

– Dette kan være alt fra mer «uskyldig» bildedeling i sosiale medier til at foreldre for eksempel deler privat informasjon om barnet på nett i forbindelse med konflikt med barnevernet, sier Anders Sæve Obrestad, juridisk seniorrådgiver i Datatilsynet.

Tilsynet mener det kan være krevende å trekke en klar grense for når personvernregelverket gjelder for foreldres publisering av bilder og personopplysninger i sosiale medier, og sier dette må vurderes konkret. – I vurderingen er det relevant å se på i hvilken grad eksponeringen har negative konsekvenser for barnets privatliv, herunder hvorvidt personopplysninger spres utenfor den private sfæren, bestående av egen familie og omgangskrets. Dersom bilder og personinformasjon gjøres tilgjengelig for en større eller ubestemt krets av personer, vil hovedregelen være at personvernregelverket gjelder, sier Obrestad.

Dømt for å dele bilder av datteren på Facebook

I 2019 ble en mor dømt i Høyesterett for å ha delt bilder av sin syv år gamle datter i en gruppe på Facebook.³⁹ Gruppen var opprettet som et ledd i kvinnens kamp mot barnevernets avgjørelse om å frata kvinnen omsorgsansvaret for jenta. Kvinnen delte både bilder og videoer, som blant annet viste datteren som gråt. Hun la også ut brev fra barneverntjenesten av «svært sensitiv og privat karakter». Kvinnen fikk 12.000 kroner i bot for det retten mener er krenking av jentas privatliv. Det var politiet som tok saken til retten.

Ny barnelov vil styrke barns rett til å nekte deling

Etter hvert som et barn blir i stand til å danne seg egne synspunkt, skal foreldre høre på hva barnet har å si før de tar den avgjørelsen. Ifølge Barneloven §31 skal det legges vekt på det barnet mener alt etter hvor gammel og modent barnet er.

Frem til et barn er 13 år er det de foresatte som har det overordnede ansvaret for å vurdere bildepublisering. Men allerede fra barna er små, skal de få stadig større selvbestemmelse, og fra og med 13 år må man involvere barna når samtykkeskjemaer skal underskrives på skoler, fritidsaktiviteter eller lignende.³⁶ Dette gjelder enten bilder skal deles åpent på en nettside, i en lukket gruppe på sosiale medier eller via e-post.

I et forslag til ny barnelov som inkluderer barnets rett til privatliv og personvern, foreslår lovutvalget å gi barn en såkalt nektelseskompetanse som skal gjelde uansett alder.³⁷ Bestemmelsen gir en plikt for foreldrene til å respektere barnets nektelse av deling av personopplysninger. Det vil i praksis si at barn skal ha større innflytelse til å kunne si nei til blant annet bildedeling. Inntil dette eventuelt blir en del av den nye barneloven, er slike vurderinger overlatt til foreldrenes eget skjønn.³⁸

Uavhengig av hvem som har juridisk rett til å ta den endelige avgjørelsen på barnets vegne, er han/hun forpliktet av FNs barnekonvensjon til å ta grunnleggende hensyn til barnets beste når avgjørelsen skal tas. Dersom foreldre er uenige om et bilde skal publiseres eller ikke, bør barnets beste veie opp dersom det er tvil.

2. BILDER FRA SÅRBARE ELLER INTIME SITUASJONER

Vi ønsket videre å finne ut om det er noen typer bilder barn og unge kan oppleve som særlig problematiske dersom de deles. Jevnt over i de ulike gruppene var det enighet om at foreldre bør unngå å dele bilder av barn i sårbare eller intime situasjoner. Ungdommene reagerte særlig på bildet av et barn som er pasient, og et lite barn som sitter på do. Flere mente også at det var ugreit å dele bilder av barn i et svømmebasseng.

– Det er ikke sikkert alle ville likt å få delt et bilde av kroppen i bikini.

– Å være på do er privat. Det er ikke innafor.

– Dobildet er «too much information». Det er ikke så interessant for alle andre at ungen min gikk på do første gang. Jeg hadde ikke hengt det opp hjemme.

Bildene av barn som viser sterke følelser som gråt og sinne, var de aller fleste også enige om at foreldre ikke bør dele. De pekte på at de færreste vil ønske å ha slike bilder av seg selv på nettet, og at man ikke skal ta bilder hvis barnet er opprørt. Ungdommene fortalte at de ser endel innhold, særlig på TikTok, der foreldre deler videosnutter av små barn som gråter, er sinte eller har andre sterke følelsesutbrudd. Av og til legges det til tekster eller musikk for å gjøre situasjonen humoristisk.

– Det er mest unge foreldre som deler. De deler åpent. Alle kan se og kommentere. Det er veldig forskjellige kommentarer. Noen sier de ler seg ihjel, andre sier at de burde ikke delt.

– Det kan være barn som faller og skader seg, og så er det komisk. Barn som tryner, eller spiser sitron og ser morsom ut. Man tenker ikke over at det er et problem, men en baby kan jo ikke samtykke.

Enkelte nevnte videosnutter delt på YouTube eller TikTok under emneknaggen «Try not to laugh». Mye av dette er produsert og delt i andre land, men ungdommene kjente også til norsk innhold av denne typen.

Inntrykket er at en stor andel bilder og video som viser barn i sårbare situasjoner, er av barn som har vært for unge til å vurdere eller si sin mening om det som blir delt. Uansett hva barna ville ment, er det snakk om bilder og filmer som utfordrer barnas

integritet, og hvor vi antar at foreldrene i mange tilfeller ikke har vurdert rekkevidden av å eksponere barnet på denne måten.

Tall fra Medietilsynet tyder også på at foreldre deler mest når barna er yngre. Andelen som har delt bilder eller video de siste 12 månedene, er langt høyere hos foreldre med små barn sammenlignet med foreldre med eldre barn.⁴⁰ Blant foreldrene som har svart at de har delt bilder/video av barnet sitt de siste tolv måneder, er andelen som deler minst ukentlig, størst blant de som har barn mellom ett til fire år (34 prosent). Det er også noe mer vanlig å dele bilder og video på en slik måte at bare venner og følgere kan se, ettersom barnet blir eldre. Dette kan tyde på at når barna blir store nok til å ytre seg om bilder før de deles, respekterer foreldrene ofte dette.

Heller full enn syk

Det kan se ut til at i pressede livssituasjoner blir blogging og publisering av bilder og film for enkelte foreldre en enda viktigere kanal for frustrasjon og engstelse. De unge vi snakket med, var overveiende negative til å dele bilder av barn i en pasientsituasjon.

– Kreftbildet er litt personlig. Jeg tror ikke jeg ville likt å få delt et bilde fra sykesenga.

– Jeg synes egentlig det er dumt å dele at barna er syke. Når man er syk, er man i en veldig sårbar situasjon hvor du ikke føler deg så bra.

Flere mente at foreldre deler slike bilder for å få sympati, som de ikke syntes var en god grunn:

– De vil ha oppmerksomhet, men det er feil måte å få oppmerksomhet på.

– Man gjør det for å få flere følgere, mer views, at det skal gå viralt.

Samtidig mente enkelte at det kan være godt for foreldre å dele bilder og blogge om barn med alvorlige lidelser, sjeldne sykdommer og syndromer. Det kan også være til hjelp for følgerne å se slike historier presentert:

– I noen sammenhenger kan det være fint å vite at alle er ikke perfekt. At man kan bli kjent med andre sykdommer. Folk kan kjenne seg igjen hvis noen i familien har kreft.

36) Datatilsynet.no: Bilder av barn, se <https://www.datatilsynet.no/personvern-pa-ulike-omrader/skole-barn-unge/bilder-av-barn-pa-nett/sett-deg-inn-i-reglene/>

37) § 6-7 tredje ledd, se: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-14/id2788399/?ch=21;>

38) Loven har vært ute på høring, og ved rapportens avslutning er det ennå ikke fremmet en proposisjon.

39) HR-2019-2038-A; Rett24: Straffedømt for å legge ut bilder av datteren på Facebook. 09.04.2019

40) Medietilsynet: Foreldre og medier 2022

– Det kommer an på konteksten og formålet. Jeg har sett at mange har hatt innsamlingsaksjon, hvis operasjoner ikke blir dekket i Norge. Hadde det vært noe sånt, er det én ting, men for å få sympati, da er det noe annet.

Samtalene viser at unge kan ha et helt annet syn enn foreldre på hva som utgjør problematiske bilder og informasjon. Ungdom kan selv dele bilder av festing og alkoholbruk. Dette mener de er «innafor», så lenge man ser bra ut. Bilder som viser sårbarhet, kan ha langt større konsekvenser, ifølge våre informanter.

– At man viser at man er sosial, er bra hvis man skal søke jobb. Du vil kanskje ikke legge ut bilder av en syrefest i skogen, men om man ligger på gulvet og er full, er det bare lættis⁴¹. Jeg ville heller delt bilde fra fest enn fra sykehus.

– Voksne har mindre filter på hva som er greit å dele. Jeg tror vi har mer erfaring med konsekvensene av det. Vi lærer mye mer om det på skolen. Vi har sett konsekvenser av for eksempel nakenbilledeling.

Ungdom i fokusgruppe

Andre mente at voksne kanskje ikke har mindre filter, men at de vurderer innhold med et helt annet blikk. For foreldre vil et festbilde kunne gi et dårlig inntrykk. For ungdom er det helt andre kriterier som avgjør:

– Hvis foreldre havner på sykehus, legger de det ut så alle vet det. Unge vil ikke legge ut bilder som viser at de er sårbare.

Som vi kommer tilbake til i avsnittet om deling av sensitiv informasjon (side 27), kan foreldres vurdering av hva som er greit å dele om barns utfordringer og sårbarhet, avvike sterkt fra ungdommens syn. At unge i såpass stor grad ser ut til å enes om at de ikke ville ha bilder delt av seg selv som syk eller sårbar, gir grunn til å diskutere om personvernet til barn som pasienter og/ eller hjelpetrengende ivaretas godt nok i dag.

Ubekymret for deling av fosterbilder

Få av ungdommene hadde innsigelser på å dele ultralydbilder av et foster. Flere sa at de selv ikke ville tatt seg nær av å ha et slikt bilde på nettet.

– Det er bare koselig å dele bilde av et foster. Det er et utydelig bilde, man kan ikke se hvordan man egentlig ser ut.

Ungdommene påpekte at denne typen deling uansett bare er noe foreldre kan bestemme over.

– Hvis foreldrene synes det er greit å dele et sånn bilde, er det ikke noe man kan gjøre.

Fagfolk har advart om det motsatte: at personer med medisinsk kunnskap kan fange opp avvik på et ultralydbilde postet på Facebook. Facebook har rettigheter til å bruke bildedata bortimot ubegrenset, og kan koble ultralydbilder sammen med nyfødtbilder og andre data som deles om barnet, inkludert bilder i selskapets ansiktsgjenkjenning- database.⁴³ Hvordan disse datapakken kan brukes av Facebook og andre kommersielle aktører i fremtiden, vet vi foreløpig lite om.

3. HVEM OG HVOR MANGE SOM FÅR SE BILDENE

Flere av ungdommene trakk fram at hvem og hvor mange bilder blir delt med, har mye å si for om det oppleves greit. Begrenset deling med besteforeldre eller venner er noe helt annet enn åpen deling som kan ses av hundrevis av kjente og ukjente:

– Et babybilde uten klær er hyggelig hvis det er til familie og venner. Hvis det deles offentlig, er det ikke så gøy.

– Jeg er en privat person. Det er ikke så viktig at alt jeg gjør, blir delt. Det går litt utover mitt personvern. At alle skal vite hva jeg gjorde på en strand i 2012, det er litt ubehagelig.

Enkelte ristet litt på hodet over voksnes delingskultur i sosiale medier, hvor mange kontakter og følgere de har, og hvor ufiltrert de deler. Det handler ikke bare om at en mer kritisk og begrenset deling beskytter barn mot spredning av bilder de ikke liker å få delt offentlig. Flere av ungdommene pekte på at familiebilder har interesse for den nærmeste kretsen, men ikke for alle andre.

41) Ordet «lættis» er et slanguttrykk som betyr at noe er morsomt eller gøy.

42) Plunkett, Leah (2019): *Sharenthood: Why We Should Think Before We Talk About Our Kids Online*. Cambridge: MIT Press

43) Yana Welinder (2012): A Face Tells More than a Thousand Posts: Developing Face Recognition Privacy in Social Networks. *Harvard Journal of Law and Technology*, Vol. 26, No. 1, 2012; Tom Regan: *Facial recognition is exploding, but at what cost to your privacy?* WSB-TV 2 Atlanta, 1. november 2017. <https://www.wsbtv.com/news/local/facial-recognition-is-exploding-but-at-what-cost-to-your-privacy/629470235/>

– Mormor har null filter, og tenker bare på om hun selv ser bra ut. Hun legger ut hva som helst.

Ungdom i fokusgruppe

Bestemor Uten Filter

853 venner

Innlegg Om Venner Bilder Videoer

– Foreldregenerasjonen på Facebook ... mamma er liksom venn med alle hun har hilst på!

– Hvis man har en lukket gruppe i familien, er det greit. Men det er fælt hvis det legges ut åpent. Man kan tagges.

– Jeg har familie i utlandet, og synes det er hyggelig at moren min legger ut bilder så de får fulgt med på livet vårt. Men hun deler bare til de nærmeste, i lukkede grupper.

Enkelte trakk fram at bilder delt av foreldre kan bryte med inntrykket den unge personen selv ønsker å skape av seg selv i virkeligheten eller i andre digitale kanaler:

– Jeg er venn med noen på Facebook, og der ser jeg dem fra et annet perspektiv. Det er nesten litt ubehagelig når foreldrene deler helt andre bilder av ham. Han er en fyr som er litt kul, og så er det bilder fra familieselskap der alle ser helt perfekte ut. Han får liksom en helt annen rolle.

Enkelte av ungdommene foretrakk at foreldre deler bilder av dem på Snapchat fremfor for eksempel Facebook:

– Mamma «snapper» til venninner og legger ut bilder på storyen sin. Bilder på Snapchat går jo bort. De er ikke lagt ut for alltid.

I Medietilsynets foreldreundersøkelse ble foreldre spurt om å spesifisere hvem som kan se bildene og videoene de deler i sosiale medier.⁴⁴ Seks prosent av de som hadde delt bilder i løpet av det siste året, oppga at de la bildene ut på åpen profil, hvor «alle» kan se. 35 prosent oppgir at det bare var medlemmer i lukkede familie- eller vennegrupper som kunne se bildene.

Det vanligste er å dele bilder/videoer på en slik måte at bare venner og følgere kan se bildene av barnet. 58 prosent av foreldre har delt på denne måten. Ordet «bare» kan gi et litt misvisende inntrykk. En undersøkelse fra 2014 viser at en gjennomsnittlig Facebook-bruker har 338 venner, og nordmenn ligger på toppen i antall Facebook-venner.⁴⁵

Studier har funnet at foreldre som er spesielt opptatt av personvern, faktisk kan se ut til å dele flere bilder eller videoer av barna sine på nettet.⁴⁶ Det å ha et

nettverk som er positivt og støttende til deling, ser ut til å ha mer å si enn bekymringer for personvern. De sosiale fordelene ved å dele, som å holde kontakten med familie og venner, veier opp for potensiell risiko.

Vanskelig å si fra til besteforeldre

Seniorrådgiver Hans Marius Tessem i Slettmeg forteller at tjenesten ikke bare kontaktes av barn som ønsker hjelp når foreldre har delt innhold de ønsker slettet. Hans teori er at barn har blitt flinkere til å hevde rettighetene sine overfor foreldrene, men at det vel så ofte er besteforeldre som deler for mye: – For mange barn kan det være enklere å sette foten ned med foreldre enn besteforeldre. Med besteforeldre har man gjerne en litt annen relasjon. Barna tenker at «de skjønner kanskje ikke, de mener ikke noe vondt.» De opplever det som et mye vanskeligere dilemma, og vil ikke såre dem. Et godt eksempel er ei jente som fortalte at det var slitsomt å være på besøk hos besteforeldrene fordi hun alltid måtte sminke seg før hun dro dit, så hun så «fresh» ut. Hun visste aldri når et bilde dukket opp på Facebook.

En av ungdommene vi snakket med, bekreftet dette:

– Mormor er mye mer aktiv enn mamma på Facebook. Hun har null filter, og tenker bare på om hun selv ser bra ut. Hun legger ut hva som helst.

Tessem tror mange i besteforeldregenerasjonen har en mer begrenset forståelse enn foreldrene av hva som kan være flaut for barnet å få delt:

– De er stolte av barnebarnet og situasjonen de er i, og mener bare det beste. De synes det er trivelig å formidle at «nå sitter vi med barnebarnet i sofaen og koser oss.» Så deles det til hele verden. Ungdommen sier fortvilt til oss: «Jeg hadde ikke børstet håret en gang, og sitter der i den stygge, slitte pysjen!»

– Ei jente fortalte at det var slitsomt å være på besøk hos besteforeldrene fordi hun alltid måtte sminke seg før hun dro dit, så hun så «fresh» ut. Hun visste aldri når et bilde dukket opp på Facebook.

Hans Marius Tessem, slettmeg.no

Vet barn hva de samtykker til?

Når nær seks av ti foreldre svarer at de deler bilder og video med venner og følgere i sosiale medier⁴⁷, er et sentralt spørsmål hvor mange kontakter de faktisk har. I intervjuene våre ble det klart at barn og unge ikke nødvendigvis vet hvor mange venner eller følgere foreldrene har i sosiale medier, og at det er vanlig å ha flere hundre kontakter.

– Jeg vet ikke hvor mange venner moren min har på Facebook. Kanskje 50? Hvordan skulle jeg vite det, jeg har jo ikke Facebook.

– Jeg tror kanskje hun har 20-30 venner. Det er jo weird å ha flere hundre, eller folk man nesten ikke kjenner.

At barn kan ha en helt annen forestilling om hvor mange som får se bildene foreldre deler, har kommet fram i tidligere undersøkelser.⁴⁸ Forskere påpeker at det kan være vanskelig for barn å vite hva de samtykker til, når de sier ja til at foreldrene kan dele bilder av dem. Det gjelder særlig for de yngre barna som i mindre grad selv bruker sosiale medier som Facebook.

Jurist Sara Eline Grønvold i Redd Barna understreker at et samtykke skal være informert. Det vil si at den som samtykker, skal ha tilstrekkelig informasjon om situasjonen til å kunne samtykke.

– Hvis ikke foreldrene forklarer for barnet omtrent hvor mange som kan se bildet, da har man i praksis ikke fått samtykke, understreker hun.

Grønvold peker på at man relativt enkelt kan endre personverninnstillingene i sosiale medier slik at innhold man poster som er jobbrelatert, bare deles med jobbkontakter. På samme måte kan man ha familiegrupper og begrense hvor mange som får se familiebilder.

– Jeg vet om voksne som har flere tusen følgere på Facebook. På den annen side ser vi at mange ungdommer har blanke profilbilder og veldig få venner i sosiale medier. Inntrykket mitt er at barn og unge i langt større grad enn mange voksne er bevisste på å dele innhold kun med dem det er relevant for, sier hun.

– Unge har erfart at det er smart å dele mindre Fagfolk har registrert at ungdom i dag begrenser deling åpent i sosiale medier sammenlignet med for få år siden.⁴⁹ De legger oftere ut snapper av bare pannen eller et surt ansikt, og man ser sjeldnere den

typiske poseringen som var enerådende for få år siden. Kanskje det kan være uttrykk for et slags ungdoms-opprør: at voksnes filtrerte og perfektionerte fremstillinger har mindre verdi for unge?

Petter Brandtzæg, professor ved institutt for medier og kommunikasjon, UiO, poengterer at mange unge nettopp foretrekker å dele innhold på Snapchat der innhold forsvinner, fremfor å poste mer åpent på medieplattformer der innhold blir værende. Han mener mye av årsaken er at de har fått erfaring i andre sosiale medier av at fortiden kan innhente dem. Også hans inntrykk er at barn og unge generelt deler mer bevisst enn de gjorde før.

– Mange har erfart at har man lagt ut noen dumme bilder på Facebook eller Instagram, blir det veldig flaut når man er blitt litt eldre. Plutselig kommer det opp i feeden, og andre kan kommentere. Med Snap er det mye mindre risiko, fordi det er innhold som forsvinner, som ikke kan søkes opp via Google eller andre søkemotorer, påpeker han.

Brandtzæg har stor forståelse for at unge kan synes det er vanskelig når bilder fra familiesammenhenger deles på nett så venner kan se dem.

– Selvpresentasjon er viktig for unge. Når de bruker så mye tid på sosiale medier, er det klart at en stor del av identitetsskapingen skjer i disse kanalene. Det er en av grunnene til at de kanskje velger Snapchat, der bildene forsvinner, framfor å la gamle bilder fra Instagram ligge ute til evig tid, mener han.

4. ANTALL BILDER SOM BLIR DELT

Gjennom intervjuene ble det klart at unge skiller mellom det å dele noen få bilder av og til, og foreldre-delning som skjer nesten daglig eller ukentlig i sosiale medier. Flere tok avstand fra at enkelte foreldre deler svært mange bilder av barna sine.

– Noen legger ut altfor mye. Det er nesten litt ille. Det er unødvendig å legge ut alt som skjer. De faker veldig at barnet er perfekt.

– Jeg føler at det er sært å dele veldig mye. Det virker litt desperat. Man vil ha bekreftelse, «se på livet mitt».

Kirsten Kolstad Kvalø, jurist og seniorrådgiver ved Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM), har ledet sekretariatet til et utvalg nedsatt av Barne- og familiedepartementet, som har lagt fram forslag til ny barnelov.⁵⁰ Hun mener vi må tillate en viss deling

44) Medietilsynet: Foreldre og medier 2022

45) Pew Research Center: What people like and dislike about Facebook, <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2014/02/03/what-people-like-dislike-about-facebook/>; TNS Digital Life 2011- Worldwide study on online consumer behaviour

46) Livingstone, S., Blum-Ross, A., & Zhang, C. (2018). What do parents think, and do, about their children's online privacy? Parenting for a digital future: Survey report 3. London School of Economics and Political Science

47) Medietilsynet: Foreldre og medier 2022

48) Elvestad, E., Staksrud, E. og Ólafsson, K. (2021). Digitalt foreldreskap i Norge, EU Kids Online, Universitetet i Oslo og Universitetet i Sørøst-Norge

49) Aftenposten/ Foreldrekoden med Hedvig Montgomery: «Insta-påske»: Bør vi droppe deling av barnebilder? Podcast publisert 03.04.2023

50) NOU 2020:14: Ny barnelov. Til barnets beste. Utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 7. desember 2018. Avgitt til Barne- og familiedepartementet 4. desember 2020.

og eksponering av barn på nett og i sosiale medier:
– Jeg tror ikke vi kan ha et totalforbud mot deling av barnebilder uten samtykke. Da ville det ikke eksistere et babybilde noe sted. Det er et utopisk samfunn at barn ikke er representert, påpeker hun.

Kvalø viser til at det har vært lang tradisjon for å sette inn nyfødtbilder i lokalavisa.
– At dette har flyttet seg fra rubrikkannonser til sosiale medier, betyr ikke at alt skal bort. Å dele at man har fått et barn på Facebook med et lite bilde, er ikke nødvendigvis et overtramp. Men det er noe med volumet, hvor sensitive bildene er, hvor mange man når ut til, om man har åpen eller lukket profil. Det handler om hvilke situasjoner man viser barnet i. At det er så lett å plukke opp mobilen og ta og dele et bilde, sier hun.

Sara Eline Grønlund, spesialrådgiver i Redd Barna, understreker at heller ikke hun er for et totalforbud mot deling av barnebilder.
– Noen barn liker å bli sett, og har tidlig et ønske om å være synlige på TikTok og i andre sosiale medier. Da vil foreldrenes vurderinger kunne være annerledes enn for et sjenert barn. Det er vanskelig å være kategorisk, men vi må være tydelige på at for noen foreldre sklir det helt ut.

Ungdommene vi snakket med, mente at jo mer bilder og informasjon som ligger ute om enkeltpersoner, jo større er faren for at det kan misbrukes:

– Man kan søke på Google, og masse bilder kan komme opp. Hvem som helst kan søke på navnet ditt. Man kan bli eksponert for dårlige kommentarer, folk kan finne private opplysninger. Det kan være feil folk som ser det.

En del foreldre forsøker å anonymisere barna sine ved å legge en smiley eller annen emoji over ansiktet på barnet når de deler. Enkelte av ungdommene mente dette får bildet til å virke mistenkelig, som en form for sensurering, eller at postingen mister hele poenget:

– Det er jo uansett deg på bildet. Emoji over ansiktet er sånn som gangstere bruker når de poster på sosiale medier. Hva er vitsen med å poste et bilde av barnet sitt der man uansett ikke kan se ansiktet?

Enkelte reflekterte over at mengden digitale bilder og måten de deles på, er overveldende og kan skape stress. De pekte også på at muligheten for å ta bilder i alle situasjoner kan ødelegge øyeblikket:

– Det kan bli litt mye. Når man har det gøy, er det slitsomt at man alltid skal stoppe opp for å bli tatt bilde av. Det er ikke alltid at man føler seg helt topp. Eller man er i dårlig humør. Det er litt kjipt at man skal ta bilde akkurat da.

– Jeg husker fra jeg var fire-fem år gammel at de voksne løp etter oss med kamera, mens vi hadde mer lyst til å leke. Jeg husker jeg fikk blitz i ansiktet og tenkte «Ikke gidd.» Ikke fordi det var noe problem med bildet, men jeg hadde mer lyst til å leke.

Hedvig Montgomery, psykolog med familierapi som spesialitet, peker i podcasten Familiekode på at det ligger noe dypt menneskelig i at foreldre vil dele stoltheten over egne barn.⁵¹ Når andre også blir begeistret, øker ens egen stolthet og begeistring. Man deler fine øyeblikk i sosiale medier fordi man ønsker å gjøre øyeblikkene enda større. Men ved å bruke tid på deling og å sjekke mobilen for likes, tar man bort noe av den delte felles opplevelsen man har sammen med barnet i akebakken eller på skogstur. Opplevelsen kan bli mindre skinnende og privat for de to, fordi man blir så opptatt av å ta bilder og vise det fram til alle andre. Montgomery peker på at for barnet, som ikke har noe forhold til foreldrenes Instagram-venner, er øyeblikket vel så fint om det bare er fokus på å være sammen med mor eller far.

Bekymring for personvern har lite å si for deling

- Studier viser at det er foreldre med mest digital kompetanse som deler mest.⁵² En forklaring kan være at foreldre som mener de har gode digitale ferdigheter, opplever at de har god kontroll, som også kan bidra til at de undervurderer risiko. En annen forklaring kan være at de benytter seg av ulike grep for å ivareta personvernet når man deler.
- Foreldre som **bekymrer seg mye** for barnas deling av egne persondata, **deler selv mye**, som igjen er en risiko for barnas personvern.
- De som har mest digitale ferdigheter, snakker mest med barna om nettbruk og er mer bekymret for barnas personvern. De deler også mer enn andre foreldre, men spør i mindre grad barna om samtykke.

5. DELING AV BARNEBILDER MED KOMMERSIELLE HENSIKTER («INFLUENSER-DELING»)

Ungdommene vi møtte, var bortimot unisont kritiske til at foreldre deler innhold med barn for å tjene penger. Kommersiell eksponering av barn kan hente inntekter fra ulike kilder, men i Norge er det som regel snakk om at en annonsør engasjerer en influencer eller mammablogger til å profilere annonsørens produkter eller tjenester gjennom en avtalt godtgjørelse.⁵³ Avtalen innebærer gjerne at foreldrene og barna skal være ambassadører for den kommersielle aktøren, eller at foreldrene blir betalt for å bruke barna som modeller for klær, utstyr eller andre produkter.

Hvor mange norske influensere som involverer egne barn, finnes det ingen oversikt over, men barn og tenåringer hevdes å være godt klikk-agn. Bilder av barn på Instagram får langt flere hjerter enn annet innhold, og både bloggere og annonsører vet det.⁵⁴ Noen ganger er barna i bakgrunnen av bildene som viser hverdagssituasjoner og familieliv, men de kan også brukes til å vise frem sponsede produkter.⁵⁵

Det er ikke noe nytt at barn og foreldre kan tjene penger på at barna bidrar i offentligheten på ulike måter. De spiller roller i filmer, TV og reklamer, de opptre i profesjonelle teater- og danseforestillinger og konserter, og de får betalt for oppdragene de utfører.⁵⁶

Det som er spesielt med kommersiell eksponering av barn i sosiale medier, er at den ofte innebærer at foreldrene deler både fra eget privatliv og barnas.⁵⁷ Det er snakk om en familieforetning der det man selger, er selvet: influenserens erfaringer, tanker, følelser og utfordringer. Ofte er det nettopp i kraft av foreldrerollen man blogger eller poster. Å trekke en tydelig linje mellom eget liv og barnets kan være vanskelig, særlig når barnet er helt lite. Uansett handler de fleste av disse foretakene om å invitere inn i privat-sfæren et stort og uoversiktlig publikum som ikke har noen tilknytning til familien og barna. På et eller annet tidspunkt vil barnet antagelig bli klar over hvordan publikum oppfatter og reagerer på fremstillingen av familien.

Mens de etablerte influenserne kan ha over 100.000 følgere, er det mange såkalte mikroinfluensere med noen titalls tusen følgere, eller nanoinfluensere med 1000–5000 følgere.⁵⁸ Det kan innebære at markedet for foreldreinfluensere utvider seg, med et potensielt økende antall barn som blir eksponert.

Ungdommene i fokusgruppene mente at det dessuten er en tendens til at yngre influensere involverer barna sine når de etter hvert får familie. Flere uttalte at de synes det er «dumt å bruke barna sine for å få penger». De pekte på at influenserdeling der familiens dagligliv er tema, kan gjøre at private ting blir gjort offentlig. Kanskje deler man mer enn man ellers ville tenkt, fordi det ligger en økonomisk motivasjon i det.

– Man får mer innblikk i sensitive situasjoner når ting deles med video og blogging. Det kan også være flaut for barna at foreldrene er på nettet. At man får innblikk i foreldrenes liv.

– Kanskje man føler at det blir veldig mye. Alt blir filma. Man føler seg alltid overvåket.

– Eldre barn, som oss, vi hadde klart å si fra. Men når barna er såpass unge, blir det bare feil. Man skal ikke tjene penger på barna sine, som ikke har mulighet til å si nei. Man bør heller finne noe ved seg selv å tjene penger på.

Flere av deltakerne nevnte navn på norske kommersielle TikTok-profiler som de mener gjør barna sårbare for krenkelser gjennom offentlig eksponering. Det er ikke nødvendigvis innholdet i klippene som er problematisk – det kan handle om dagligdagse hendelser i familien, samtidig som ulike produkter promoteres. Problemet oppstår når barna inkluderes i klippene, og følgere kommenterer på innholdet.

– Det kommer masse hatkommentarer på barna, for eksempel at de er feite. Alle vet hvem de er og hvor store de er. Så lager hun videoer hvor hun svarer på kommentarene. Det blir bare flere og flere som legger ut sånt.

52) Bhroin & Thuy Dinh & Kira Thiel & Claudia Lampert & Elisabeth Staksrud & Kjartan Ólafsson, 2022. "The Privacy Paradox by Proxy: Considering Predictors of Sharenting," *Media and Communication*, Cogitatio Press, vol. 10(1), pages 371-383.
53) Nasjonal Digital Læringsarena (NDLA): *Mediepåvirkning fra influensere*. Fagartikkel <https://ndla.no/nb/subject:1:ca0f428c-d59a-4836-83be-83cbc3191a23/topic:1:1a664f3d-4cdf-4023-b003-51fc85821ef6/resource:c149ab58-1fbf-4e0d-a0ea-8470ce1929f5/15683>
54) Aftenposten.no: Kronikk av Mariann Johansen: *Barndom selges. Høyeste bud gjelder*. Publisert 04.08.2018
55) Aftenposten.no: Kommentar av Sarah Sørheim: *Caroline Berg Eriksen bruker sin egen datter som annonse. Det er kanskje lov, men ikke greit*. Publisert 8. juni 2017
56) Representantforslag om å styrke barns personvern på digitale flater: Representantforslag 81 S (2022-2023) Fra: Grunde Almeland, Abid Raja og Ingvild Wetrhus Thorsvik
57) Plunkett, Leah (2019) *Sharenting: Why We Should Think Before We Talk About Our Kids Online*. Cambridge: MIT Press. 2019
58) Nrk.no: *Det påvirkerbransjen ikke viser deg*. Publisert 19.09.2020 <https://www.nrk.no/dokumentar/xl/det-pavirkerbransjen-ikke-viser-deg-1.15160391>

51) Aftenposten/ Foreldrekoden med Hedvig Montgomery: «Insta-påske»: Bør vi droppe deling av barnebilder? Podcast publisert 03.04.2023 Niamh Ní

- Det er sykt mye hat mot barna. Folk sitter bak en skjerm og har ingen grenser for hva de skriver.

Ungdom i fokusgruppe

- Det er sykt mye hat mot barna. Folk sitter bak en skjerm og har ingen grenser for hva de skriver. Det er mange anonyme brukere som kommenterer at barna er stygge og tjukke. Likevel fortsetter foreldrene å legge ut.

Ungdommene mente å ha sett flere eksempler på at norske influensere som er kjente før de får barn, i stor grad involverer barna når de er kommet til verden. De trakk fram TikTok som en arena der barna er særlig utsatt for stygge kommentarer:

- Alle som legger ut noe på Tiktok, må forvente å få hat.

Dette bekreftes i en rapport fra Medietilsynet som avdekker at unge opplever TikTok som en særlig problematisk plattform når det kommer til sjikane og hatefulle ytringer.⁵⁹ Ungdommene forteller at innhold postet av norske brukere har flere synlige hetsende kommentarer. Dette gjelder både influensere og «vanlige» brukere som eksponerer seg på ulike vis. Fordi det totale antallet kommentarer er lavere enn på engelskspråklig innhold, kommer de negative kommentarene «høyere opp» og oppveies ikke alltid av de positive. Unge forteller også at hetsende kommentarer på norsk føles nærere og treffer hardere.

59) Medietilsynet (2022): «Man må ha tykk hud eller unngå å være på nettet». En undersøkelse om unges erfaringer med hatefulle ytringer. Februar 2022

DELING AV SENSITIV INFORMASJON

Mens deling av barnebilder har fått en god del oppmerksomhet de siste årene, har en annen type foreldredeling gått under radaren: utlevering og eksponering av privat og sensitiv informasjon om barn i digitale foreldregrupper.

Det finnes flere generelle foreldregrupper i sosiale medier, særlig på Facebook, der foreldre lufter tanker og råd om alt fra lomme penger, husregler og regulering av skjermtid til mobbing, skolevegring og sosiale utfordringer.⁶⁰ Annen type informasjon som deles under fullt navn i slike fora, er barnets manglende kontakt med én av foreldrene, bekymring for atferd, festing, angstlidelser med mer.

Andre nettfora/ Facebook-grupper er for foreldre til barn med spesifikke diagnoser. Felles for mange av gruppene er at det er lett å bli medlem, og de største gruppene har flere tusen medlemmer. Flere har tydelige advarsler mot å legge ut informasjon og karakteristikk om barn som kan gjenkjennes. I andre grupper (se skjermdump) nevnes hensyn til barns personvern ikke i det hele tatt, eller det nevnes under andre regler som å være høflig og ikke promotere eller spamme i innleggene.

Selv om flere grupper legger opp til formidling av spørsmål anonymt, skjer det likevel at foreldre stiller sensitive spørsmål under fullt navn. Det er også tilfeller der hovedinnlegget er anonymisert, men der foreldre i kommentarfeltet trekker paralleller til egne barn og egne erfaringer. I enkelte av kommentarene har foreldrene skjult barnets kjønn ved å skrive «hen» eller «h*n», men foreldrenes navn og barnets alder kommer tydelig frem.

I tillegg kommer foreldregrupper på nett organisert rundt barnas klasser eller klassetrinn. Dette er som regel lukkede grupper, ofte på Facebook, med et begrenset antall medlemmer. Redd Barna er kjent med at det også her forekommer at personlig informasjon om barn blir delt, for eksempel ved at barn navngis når det er konflikt mellom elever, og at påstander om dårlig oppførsel blir tilgjengelig for alle i gruppen. «Verre enn deling av bilder»

60) Eksempler på grupper der vi har funnet sensitiv informasjon om barns helse, atferd og sosiale utfordringer, er Facebook-gruppene Foreldrekoden - råd og diskusjon rundt barneoppdragelse (30.000 medlemmer), samt Foreldre med tenåringer i huset (rundt 4000 medlemmer per april 2023).

Skjermdump fra en foreldregruppe for barn med en konkret diagnose, som viser at barns personvern kommer lengst ned på listen over regler administratorene mener bør følges.

For å få ungdommenes perspektiver på denne formen for foreldredeling, viste vi noen eksempler på innlegg som er hentet fra ulike foreldregrupper på Facebook:

«Jeg har en veldig følsom 14-åring som av og til kan bli overmannet av angst og panikk. Hun kan komme inn på sengekanten av og til, hyperventilerende, med følelsen av at hun ikke får nok luft.»

Mor i Facebook-gruppe

«Jeg har en sønn på 3 år som nekter å sitte på do for å tisse eller bæsje. Har prøvd flere ganger men han nekter. Så han bruker fortsatt bleie, har snakket med barnehagen om pottetrening men dem sier vi kan ikke tvinge ungen til å sitte på potte eller do.»

«Jeg har en ungdom på 16 år som lurer på om hen har ADHD, og vil utredes for det. Hvem kan jeg kontakte?»

«Min sønn har ALDRI blitt invitert hjem til sine klassekamerater. Ingen har kommet på døra eller spurt om de får bli med hjem. ALDRI på 12 år!!!!!! Jeg har tatt det opp på foreldremøter, og i foreldregruppen på Facebook. De mener han må gjøre noe for det selv.»

Ungdommene hadde en viss forståelse for at foreldre har behov for å dele erfaringer og søke råd. Samtidig var de både overrasket og til dels opprørte over at slik informasjon blir delt uten at foreldrene er anonyme. De var jevnt over samstemte i at denne typen informasjon er langt verre å dele enn bilder:

– Jeg hadde blitt skikkelig sur! Diagnoser og personlig informasjon er ikke noe man vil dele med hele Facebook!

– Hvis jeg fikk panikkanfall, ville jeg ikke at moren min skulle lagt det ut. Det hjelper meg ikke. Det kan gjøre saken verre.

– Hvis du vil fjerne noe, får du det aldri fjerna. Informasjonen er lett tilgjengelig. Jeg ville ikke synes det var hyggelig å få lagt ut sånt så alle kan se meg.

«Lett å finne ut hvem det gjelder»

Ungdommene vi snakket med, pekte på at innleggene kunne gjøre vondt verre, særlig for barn som var utsatt for mobbing og sosiale utfordringer.

– Han som ikke har venner ... Når han flytter ut, og

kanskje får nye venner, kanskje det får konsekvenser. Det er vanlig å gjøre en bakgrunnssjekk av folk man blir kjent med. Kanskje finner man foreldrene på Facebook, og så får man et annet inntrykk av den personen. Og tenker at det kanskje er en grunn til at han ikke har noen venner.

Ungdommene reagerte på at voksne ikke er mer forsiktige. De mente at det ikke er vanskelig å finne ut hvem det gjelder. Ved å søke på navnet til forelderen, eller gå inn på profilen, kan man lett finne ut hvem som er barnet:

– Jeg tror det er lett å finne slik informasjon om folk, det går aldri bort. Jeg har sett mange ungdommer som kommer med tilfeldige fakta de har funnet på internett. Særlig de som er mye på nett, er flinke til å oppsøke informasjon.

– Dette er informasjon som kan misbrukes! Det er lett å finne ut hvem de er. De i klassen kan finne at det er foreldrene som har skrevet det. Det er ikke så veldig gøy for de det gjelder.

– Hvis de hadde gjort det anonymt, hadde det vært greit. Om mamma hadde brukt «hestejente123» som profilnavn, ville ingen ville visst hvem det var.

Andre mente sosiale medier uansett ikke er et sted å søke råd, fordi man ikke kan stole på anbefalingene man får:

– Foreldrene er sikkert usikre og trenger råd. Men det er feil sted å søke hjelp. Man bør heller dra til en profesjonell, til legen. Jeg ville ikke stolt på den generelle befolkningen. Om barnet ditt har ADHD, går du ikke på sosiale medier.

Andre trakk fram at folk som har dårlige hensikter, kan få mye informasjon gjennom slike nettfora, som kan misbrukes:

– Hvis man er veldig følsom, som den 14-åringen ... kanskje noen søker etter sårbare barn, og får nyttig informasjon fra slike sider. De kan lett finne ut hvem det er, hvis de vil snakke med henne.

Ungdommene var samstemte i at denne typen informasjon ikke har noe å gjøre i sosiale medier, og at de selv ville reagert kraftig om det ble delt om dem selv. De mente at informasjonsdelingen potensielt kan skade barnet det gjelder. At unge advarer mot å søke råd fra andre (tilfeldige) foreldre, kan tyde på en viss forståelse av hva slags informasjon man kan få via sosiale medier fremfor hos legen eller andre profesjonelle.

Mødredrevet lavterskeltilbud

Denne typen nettfora kan ses som et lavterskel støttetilbud til foreldre som bekymrer seg for ulike sider ved barns oppvekst. Det kan se ut til at foreldregrupper i sosiale medier har overtatt eller overlapper mye av funksjonen til nettsidebaserte fora som Kvinneguiden.no. Kvinneguiden driftes av mediehuset Egmont, og har i flere år vært et av landets største nettfora. I innleggene på nettsiden er de fleste som poster, anonyme, med selvvalgte profilnavn. Det er når diskusjonen flyttes til sosiale medier, at avsenderne i mange tilfeller ligger under åpent navn.

Uten at vi har samlet inn og systematisert data, er inntrykket fra de ulike diskusjonsgruppene om foreldreskap at den store hovedvekten av de som skriver inn, søker råd og kommenterer, er mødre. Dette bekreftes i internasjonale undersøkelser, som har funnet at foreldrefora i overveiende grad brukes av mødre.⁶¹ Mangel på støtte fra tidligere generasjoner i en krevende foreldretid nevnes som én forklaring.⁶² Foraene tilbyr mødre et rom der de kan gi uttrykk for bekymringer og utfordringer til likesinnede, og diskutere erfaringer de i mange tilfeller ikke ville snakket om andre steder.⁶³ Studier kan tyde på at en del av mødrene som skriver i slike grupper, opplever at de ikke har noen andre arenaer der de kan snakke om det som plager dem.⁶⁴ Vi er ikke kjent med tilsvarende undersøkelser i Norge, men europeiske studier har funnet at kvinner med små barn i økende grad er avhengige av digitale kommunikasjonsformer for å komme i kontakt med andre i lignende situasjon.⁶⁵

– Forstår ikke at de deler i en gruppe med fire tusen Det er lett å forstå at foreldre i ulike faser, som småbarnsforeldre eller når barna går inn i tenårene, kan ha behov for å søke støtte og lufte spørsmål og utfordringer med andre foreldre. Dette var noe av bakgrunnen til at Cecilie Bjørnsdatter Hamm opprettet og ble moderator for Facebookgruppen Foreldre med tenåringer i huset i 2009, som har rundt 4000 medlemmer.

– Bakgrunnen for at jeg opprettet gruppen, var at jeg ble tenåringsmamma selv. Jeg følte meg alene i rollen, og tenkte at det ville være fint å snakke med andre i samme situasjon, om utfordringene livet med tenåringer

har å by på. Tanken var at i denne gruppen kan du være med hvis har noe å dele, enten det er utfordringer, spørsmål, gode råd eller suksesshistorier, sier Hamm.

Hun forteller at gruppen har vokst dynamisk, og at de fleste i gruppen er snille og vil hverandre vel. – Jeg opplever at den har en funksjon for mange. Vi er i samme båt. Innleggene handler om hverdagsproblemer og utfordringer, innetider, at man ikke får dem til å rydde, spørsmål knyttet til skole. Noen blander inn skilsmisseproblematikk. Det har også vært innlegg om psykisk helse, eller barn som er ensomme, forteller hun.

Hamm sier hun stoler på at medlemmene forstår hvilket forum man er i.

– Det virker som de andre foreldrene fort korrigerer hvis det skrives noe som er helt hinsides. Man kan gå inn på sidene til Bufetat eller andre steder for å se «riktige» råd. Det er fint det også, men det bør være lov å ha et bredt meningsmønster og stor plass til at foreldre kan gjøre ting på forskjellige måter, mener hun.

Cecilie Bjørnsdatter Hamm forteller at hun har avvist mange innlegg:

– Jeg har sett foreldre som tar bilde av det rotete rommet til barna sine: «Se hvordan det ser ut på rommet til ungen min!» Enkelte har ikke filter eller forståelse for at dette er en gruppe med nær fire tusen medlemmer. Jeg må skrive at «Dette innlegget måtte jeg slette. Jeg skjønner at det er vanskelig for deg. Jeg kan ikke godkjenne dette, men skriv om så du ikke utleverer barnet ditt.»

Moderatoren sier at da hun etablerte gruppen i 2009, hadde hun ikke et bevisst forhold til personvern.

– Det tok veldig lang tid før jeg skjønnte at man kan publisere anonymt. Tidligere kunne jeg legge ut innlegg på vegne av innsendere og gjøre det anonymt. Nå er det en funksjon hos Facebook der foreldre kan velge selv om de vil være anonyme, jeg trenger ikke være mellomledet. Men selv om hovedinnlegget er anonymt, må jeg være ærlig og si at jeg har lite kontroll på det som står i chatter og kommentarer under hovedinnlegg.

61) Lupton, D., Pedersen, S., & Thomas, G. M. (2016). Parenting and digital media: From the early web to contemporary digital society. *Sociology Compass*, 10(8), 730–743. doi:10.1111/soc4.12398; Pedersen, S., & Lupton, D. (2018). 'What are you feeling right now?' Communities of maternal feeling on Mumsnet. *Emotion, Space and Society*, 26, 57–63. doi:10.1016/j.emospa.2016.05.001

62) Leaver, T. (2015). Born digital? Presence, privacy, and intimate surveillance. In J. Hartley & W. Qu (Eds.), *Re-Orientations: Translingual transcultural transmedia. studies in narrative, language, identity, and knowledge* (pp. 149–160). Shanghai: Fudan University Press

63) Davide Cino (2022): Beyond the Surface: Sharenting as a Source of Family Quandaries: Mapping Parents' Social Media Dilemmas, *Western Journal of Communication*, DOI: 10.1080/10570314.2021.2020891; Das, R. (2017). Speaking about birth: Visible and silenced narratives in online discussions of childbirth. *Social Media + Society*, 3(4), 1–11. doi:10.1177/2056305117735753

64) Pedersen, S., & Lupton, D. (2018). 'What are you feeling right now?' Communities of maternal feeling on Mumsnet. *Emotion, Space and Society*, 26, 57–63. doi:10.1016/j.emospa.2016.05.001

65) Lupton, D., Pedersen, S., & Thomas, G. M. (2016). Parenting and digital media: From the early web to contemporary digital society. *Sociology Compass*, 10(8), 730–743. doi:10.1111/soc4.12398

– Jeg synes egentlig det er dumt å dele at barna er syke. Når man er syk, er man i en veldig sårbar situasjon hvor du ikke føler deg så bra.

Ungdom i fokusgruppe

Hamm sier hun har tenkt på foreldregruppen som tillitsbasert.

– Det har hendt at noen rapporterer andres innlegg. Men enkelte ting kan ha glidd gjennom. Hvis noen utleverer barna sine i kommentarfeltet, og ingen sier fra til meg, tenker jeg at det ikke er mitt ansvar, men forelderen sitt ansvar. Det er dumt hvis vi skal være så redd for å gjøre feil, at vi ender opp med at foreldre ikke kan dele noe.

– Barnets beste bør alltid ha førsteprioritet

Tilsier hensynet til barns personvern at det ikke bør være foreldregrupper i sosiale medier der man diskuterer sensitive tema om barna sine under fullt navn? Eller er det andre måter barns anonymitet kan ivaretas? Det er ingen tvil om at denne typen deling har en viktig sosial funksjon for mange foreldre. Kanskje kan man føle at man blir en bedre forelder gjennom å være del av et digitalt nettverk, og få støtte og svar på utfordringer man står i. Samtidig kan det åpenbart bli problematisk når man deltar i diskusjonsfora med fullt navn, slik at sensitiv informasjon kan spores opp og identifiseres.

– Barn skal ikke ha mindre krav på personvern fordi foreldrene er i en vanskelig situasjon. Kamp for velferdsgoder eller behov for å få råd fra andre foreldre kan ikke rettferdiggjøre utlevering. Foreldre har rett til å fortelle sin historie, men barnets historie er barnets. Dette kan av og til være vanskelig å skille, understreker Sara Eline Grønvold, spesialrådgiver i Redd Barna.

Medieforsker Petter Bae Brandtzæg mener innhold som omhandler sårbare og intime situasjoner er blant det mest problematiske innholdet foreldre kan dele på nett.

– Sårbare bilder og personopplysninger er per definisjon sensitivt og farlig å dele. Vi ser jo at det gjerne er de personlige historiene som treffer og når langt. Jeg kan skjønne at foreldre står i fortvilende situasjoner og ønsker å dele informasjon for å oppnå noe, men man skal være veldig forsiktig og tenke seg om to og tre ganger. Dette kan forfølge barnet i fremtiden, og øke sårbarheten, påpeker han.

VG har i en artikkelserie omtalt hvordan sensitive opplysninger om barn spres i et stort nettverk som jobber mot norsk barnevern.⁶⁶ Informasjonen om barna er eksponert gjennom foreldre, og mange barn

identifiseres med opplysninger som ansikt, navn eller bosted. Barneombudet har uttalt at sakene viser at vi har et altfor dårlig lovverk for å beskytte barns personvern. Ombudet peker på at dagens lovverk forutsetter at barn og foreldre går hånd i hånd i ønsket om å utlevere sensitive opplysninger. Men barn har individuelle rettigheter uavhengig av foreldrene sine, og fullstendig rett til privatliv. Barneombudet peker på at eksponeringen er særlig alvorlig for en gruppe barn som kanskje har vært utsatt for mange belastninger. I tillegg får de en alvorlig krenkelse av personvernet.

Vanskelig å slette innhold i sosiale medier

Datatilsynet opplyser at de innimellom mottar klager knyttet til nettforum hvor klagere ønsker at innleggene sine skal slettes, mens forumet nekter dem dette med henvisning til yttringsfrihet. Det gjelder både barneforum hvor foreldre har postet bilder og informasjon om barna som de senere ønsker å slette, og forum hvor mindreårige selv har postet innhold som de angrep på at ligger ute på nett når de blir voksne.

– Selv om vi som regel har konkludert med at klager har rett til sletting i disse sakene, kan de likevel innebære krevende balansegang mellom yttringsfrihet og personvern, sier Anders Sæve Obrestad, juridisk seniorrådgiver i Datatilsynet.

Han legger til at når det gjelder gruppeadministrators ansvar for større digitale foreldregrupper og diskusjonsforum i sosiale medier, vil det normalt være de enkelte foreldrene som publiserer personopplysningene, som er ansvarlige for publiseringen.

– Men dersom administrator har en mer aktiv rolle knyttet til tilrettelegging, retningslinjer og moderering av gruppen, kan det tenkes at de kan få et større ansvar etter personvernregelverket, sier Obrestad.

– Det er dumt hvis vi skal være så redd for å gjøre feil, at vi ender opp med at foreldre ikke kan dele noe.

Cecilie Bjørnsdatter Hamm, moderator

66) VG.no: Barnevernmotstanderne, publisert 16.10.2022, se: <https://www.vg.no/spesial/2022/barnevernmotstanderne/barnevernmotstanderne/>; VG.no: Krever bedre lov for barn som eksponeres: – Særlig alvorlig. Publisert 23.10.2022, se: <https://www.vg.no/nyheter/i/nQqnmw/barneombudet-kraver-bedre-lov-for-barn-som-eksponeres>

DELING AV PERSONDATA

Et annet aspekt ved foreldredeling er den delingen av persondata som skjer ved bruk av ulike helse- og foreldreapper. En oversikt for få år siden fant at det er over 325.000 helseapper på markedet⁶⁷, og mange av dem er rettet mot foreldre, som kan registrere alt fra barnets fysiske mål og søvnmønstre til kaloriinntak, dotrening og legebesøk. Det finnes også en rekke populære lærings-, spillapper og sosiale medier som ber om tilgang til kamera, mikrofon, bildebibliotek, posisjon, kontakter osv. Det er i dag ingen oversikt over hva som samles inn av informasjon om barna, hos tredjepartsleverandørene.⁶⁸

Ungdommene fortalte at de bruker eller har brukt en rekke apper og digitale tjenester som er lastet ned eller godkjent av foreldre.

– Jeg har en matte-app, men jeg bruker den aldri. Hvis jeg hadde brukt den, kunne man funnet ut om jeg bare bruker telefonen til å regne ut alt, eller om jeg er en som orker å jobbe.

– I Helseappen kan man legge inn høyde, vekt, om man har diabetes, slike ting. Den kan sjekke hvor mange skritt man tar, hvor mange kalorier man brenner.

– Jeg har en app som heter Flo, der man kan legge inn alt med helse, mensen, når man har eggøsning. Det er litt ekkelt hvis noen hadde fått vite hva jeg hadde lagt inn.

Kan endel om algoritmer, tenker lite på dataspor
Blant ungdommene vi snakket med, var det få som hadde tenkt over hva slags persondata som kan lagres, deles og selges til tredjeparter. De fleste ga uttrykk for størst bekymring over at sensitiv informasjon kan misbrukes av folk man kjenner, eller fremmede med dårlige hensikter:

– Jeg tenker ikke så mye over det. Jeg tenker mest på om noe kan ses av folk på skolen, venner.

Når vi spurte konkret om kommersielle aktører kan være interessert i persondata, var det fortsatt få av

ungdommene som reflekterte rundt dette. Enkelte av deltakerne nevnte at de hadde fått mye reklame basert på tidligere klikk, og flere hadde god kjennskap til begrepet algoritmestyrte markedsføring.

– Det skjer veldig ofte. For eksempel hvis jeg har søkt på et spesielt klesmerke eller en lepestift. Plutselig kommer det opp annonser på Instagram ti minutter senere. Hvis jeg snakker om ting, kommer det opp i feeden. Jeg synes det er veldig skummelt. Men det ender ofte opp med at jeg kjøper det.

– Appene bruker algoritmer for å treffe oss med mest mulig personlig reklame. Jeg tenker på det hele tiden, hver gang jeg får reklame. Det kan til og med sette demokratiet i fare. Man får polarisering, at folk blir veldig delt, når vi kun blir utsatt for den informasjonen vi liker.

Vi ba ungdommene tenke seg at de en gang i fremtiden var sjef i et selskap som skulle ansette folk i ulike stillinger. I stedet for å få tilsendt en rekke CV-er, kunne de betale for å få en informasjonspakke om søkerne basert på data som ligger på nettet. Hva slags ting kunne de ha lyst til å vite?

– Jeg ville kanskje lurt på hva de driver med på fritiden. Om de ble sparket fra jobben de hadde før, hvilke jobberfaringer de har. Om de vil jobbe i barnehage, ville jeg vite om de har gjort noe kriminelt.

Ungdommene så ut til å mene at andre typer informasjon ville være mindre viktig å avdekke i en søknadsprosess:

– Helsen til den som søker, har ikke så mye å si. Om de er populære, har heller ikke så mye å si.

Medieprofessor Petter Bae Brandtzæg mener det ikke er urealistisk at både fremtidige arbeidsgivere og andre aktører kan være interessert i nettopp denne typen informasjon.

– Vi vet at både norske forsikringselskaper og Nav har brukt informasjon de har funnet om folk på nett i saksbehandling. At arbeidsgivere tar et Google-søk

– At foreldre deler helseinformasjon og en rekke andre typer persondata om barna sine fra de er bittesmå, kan misbrukes om det havner i gale hender senere.

Sara Eline Grønvold, jurist, Redd Barna

før de vurderer ansettelse, er også helt vanlig. Det skal ikke mye til å finne folks Facebook-profiler. Alt som ligger ute om deg, kan potensielt brukes og misbrukes, inkludert det foreldre har delt om deg, sier Brandtzæg.

Spesialrådgiver Sara Eline Grønvold i Redd Barna deler Brandtzægs bekymring.

– Dette er i liten grad problematisert. At foreldre

delar helseinformasjon og en rekke andre typer persondata om barna sine fra de er bittesmå, kan misbrukes om det havner i gale hender senere. Det er på ingen måte utenkelig, sier hun, og viser til abortforbudet i flere stater i USA. Der er kvinner redd for at påtalemyndigheten kan kreve å få utlevert deres personopplysninger ved mistanke om ulovlig abort.⁶⁹ Mange kvinner avinstallerer nå apper som brukes for å holde oversikt over menstruasjonssykluser.

67) Research2Guidance.com: 325,000 mobile health apps available in 2017 – Android now the leading mHealth platform

68) Tankesmien Agenda i samarbeid med Redd Barna. Digitalisering i skolen: Hvem har ansvaret for barns personvern? Notat publisert 20.01.22 https://www.tankesmienagenda.no/uploads/documents/medias/220126_notat_digitalisering_i_skolen_og_barns_persondata_ferdig__1643180856720.pdf

69) Digi.no: Frykter datainnsamling kan avsløre ulovlige aborter i USA. Publisert 29.06.2022

OPPSUMMERING OG DRØFTING

I dette kapittelet har vi sett hvilke tanker et utvalg unge gjør seg om at foreldre deler bilder, video og personlig informasjon om barna sine i sosiale medier og foreldreapper.

Intervjuene viser at ungdommene vurderer sensitiv, personlig informasjon som deles i foreldregrupper og diskusjonsfora som den mest problematiske formen for deling. De var overrasket og svært kritiske til flere av eksemplene de fikk vurdere, og mente dette var informasjon som lett kan hentes ut og være til skade for barna som ble nevnt under foreldrenes fulle navn.

Intervjuene våre avdekker at foreldregrupper i sosiale medier som diskuterer barn og unges hverdagsliv og utfordringer, var helt ukjent for ungdommene vi møtte. Dette er en type eksponering som vi heller ikke har sett omtalt og problematisert offentlig. I flere av eksemplene vi fant, er det snakk om sensitiv informasjon som ungdommene vi møtte, mente at potensielt kunne skape store problemer for de omtalte barna.

Når et barn sier ja til deling på Facebook, er det godt mulig at barnet går ut fra at det bare er en håndfull personer som får se bildet.

Det er vanskelig å slå fast hvor utbredt det er blant foreldre i Norge, og om det er noen særtrekk ved foreldre som deler denne typen informasjon i bytte mot råd og støtte fra andre foreldre. Vi vet foreløpig også lite om konsekvenser av slik deling for barna det gjelder, på kort og lang sikt. Deling av sensitiv personinformasjon om barn og unge er et felt der det trengs mer oppmerksomhet, kunnskap og tiltak som kan sikre at barns personvern ivaretas i langt større grad enn i dag.

Når det gjelder bildedeling, ga ungdommene uttrykk for at flere former for deling er greit og hyggelig, særlig hvis det er snakk om bilder de selv synes er «fine». Grovt sett avhenger det av om foreldrene har spurt om samtykke før de deler, hva slags situasjon

bildet er tatt i, hvem og hvor mange bildet er delt med, om det totale antallet bilder er svært stort, og om foreldrene har økonomiske interesser i å dele bildene. Det er med andre ord stor forskjell på å dele et bilde der barnet står på teaterscenen eller briljerer på fotballbanen, og et bilde der barnet sitter pjosk og febersyk i sengen på barnerommet.

Intervjuene viser at barn ikke alltid vet hva et samtykke innebærer, for eksempel hvor mange som faktisk får se bildene som publiseres. Samtalene både med unge og fagfolk gir inntrykk av at barn og unge kan ha et mer bevisst forhold enn voksne til hvem de deler med, og i hvilke kanaler. Når et barn sier ja til deling på for eksempel Facebook, er det derfor godt mulig at barnet går ut ifra at det bare er en håndfull personer i foreldrenes nære krets som får se bildet, fordi de selv aldri ville funnet på å dele åpent med flere hundre kontakter. Å gjøre det klart for barnet hvor mange personer som vil kunne se bildet, er en forutsetning for å få såkalt informert samtykke. Et vel så godt foreldreråd kan være å tenke gjennom om bildet nødvendigvis må deles med flere hundre kontakter, eller om man heller kan dele i mindre familie- eller vennegrupper.

Deltakerne pekte også på at bilder man har samtykket til når man var yngre, ikke nødvendigvis er noe man ønsker skal ligge på nett til evig tid. Et godt foreldreråd kan være å jevnlig ta en opprydning og slette gamle barnebilder man har delt i sosiale medier tidligere, før man legger ut nye.

Vi fikk ikke inntrykk av at ungdommene var kjent med eller bekymret seg for sosiale medieplattformers muligheter og rettigheter til å bruke billedata bortimot ubegrenset, og hvordan de kan koble bilder og andre data som deles om barnet, inkludert bilder i selskapets ansiktsgjenkjenning- database. Hvordan disse datapakkenes kan brukes av Facebook og andre kommersielle aktører i fremtiden, vet vi foreløpig lite om.

Av de tre formene for eksponering av barn på nett var det deling av persondata i apper og andre digitale tjenester som ble problematisert minst av ungdommene vi møtte. De hadde gjort seg få tanker om hva som blir delt, og hvem som kan være interessert i denne typen data.

Ungdommenes manglende bekymring knyttet til deling av persondata gjenspeiles i en kvalitativ undersøkelse blant barn og unge utført for Personvernkommissjonen, som blant annet skulle kartlegge hvordan barn og unges personvern blir ivaretatt i Norge. Her ble deltakerne stilt åpne spørsmål rundt hvem de tror kan være interessert i personlig informasjon om dem.⁷⁰ På spørsmål om hva slags informasjon som blir samlet inn om oss, klarte ingen å gi et tydelig bilde. Alle hadde en «følelse» av at personopplysninger blir samlet inn, men få visste hva – og av hvem. I undersøkelsen kommer det fram at enkelte hadde noe kjennskap til algoritmedstyrt reklame og konkrete saker som Facebook- og Cambridge Analytica-saken. Ingen hadde reflektert så mye over at myndigheter, skole og digitale læringsressurser kan samle inn informasjon om dem. Ingen hadde egentlig bevissthet rundt hvor mye og hvor omfattende informasjon en «vanlig» smarttelefon med «vanlige» apper samler inn. Barna oppfattet ikke at deling av personopplysninger er en trussel eller et problem på lik linje med hacking og andre etablerte digitale sikkerhetsrisikoer.

Ifølge rapporten er det ikke grunn til å hevde at barn og unge ikke bryr seg om eget personvern, men svarene reflekterer en lav kunnskap i samfunnet generelt. Undersøkelsen viser at en oppdatert personvern-tankegang er nærmest fraværende innenfor skolesystemet. Ingen av de unge deltakerne kunne huske at noen hadde snakket med dem om personvern på generell basis. Ingen kunne heller huske at noen hadde tatt opp personvern eller ulike former for deling av personopplysninger som eget punkt i nettvettundervisning på skolen.

Deling av persondata gjennom ulike digitale tjenester er et annet felt der forskning, kunnskap og offentlig oppmerksomhet er begrenset, fordi denne formen for datainnhenting foreløpig er i en relativt tidlig fase. I tillegg er selskapene som samler inn og deler persondata, i liten grad underlagt krav til åpenhet, noe som gjør dette feltet uoversiktlig. Vi vet derfor lite om konsekvenser på kort og lang sikt, og hvordan barns personvern kan beskyttes mot kommersielle og kriminelle aktører som ønsker å utnytte denne informasjonen.

Noe debatt og kunnskapssamling om ulike typer *sharenting* har vi. I neste del ser vi nærmere på hva forskere og fagfolk mener kan være konsekvenser av foreldres eksponering av barna sine på nett, og hvordan dette gjenspeiles i funnene fra fokusgruppene.

⁷⁰ Christian G. Falch (2022): Rapport til Personvernkommissjonen: Intervjuer med barn og unge om personvern. 2022 Greftegreff Falch Consulting https://www.slikvirkerdet.no/wp-content/uploads/2022/09/Rapport_PVK_Intervjuer-med-barn_CGFalch.pdf

DEL 2

«MEN ER DET SÅ FARLIG?»

OM MULIGE KONSEKVENSER AV FORELDRES EKSPONERING AV BARN PÅ NETT

Men er det virkelig så farlig å dele et fint barnebilde, et familieøyeblikk eller et spørsmål om barnet i en Facebookgruppe der man kan regne med at alle vil hverandre vel? Det er et spørsmål vi antar svært mange foreldre har stilt seg selv, eller kanskje diskutert med andre foreldre. Jevnlig dukker det opp råd fra Datatilsynet, Kripos og andre aktører som jobber med barns rettigheter, om å tenke seg om og vurdere kritisk hva og hvordan man deler.

Det finnes ikke noe enkelt svar på hva som er «farlig», og «farlig» er et relativt begrep.

I boka *Sharenthood – Why we should think before we talk about our kids online* av jusprofessor Leah A. Plunkett skriver hun at deling av barns personlige informasjon grovt sett kan være problematisk på fire ulike måter, i nåtid eller fremtid.⁷¹ Det kan innebære:

1. Kriminelle, ulovlige og andre skadelige konsekvenser
2. Lovlige men invaderende konsekvenser
3. Ryktespredning og annen dynamikk som kan skade relasjoner og selvfølelse
4. Kommersiell bruk av barns private opplevelser

Gjennom fokusgruppeintervjuene ble det tydelig at ungdommene var mest opptatt av konsekvenser som særlig var knyttet til at jevnaldrende kunne få tilgang til flau bilder eller sensitiv informasjon. I tillegg nevnte de risikoen for å bli kontaktet av voksne med dårlige hensikter. Andre typer konsekvenser som var mindre umiddelbare og synlige, hadde de gjort seg færre refleksjoner rundt.

Det har derfor vært nyttig å snakke med relevante fagmiljøer for å få en mest mulig utvidet vurdering av risiko knyttet til ulike typer foreldredeling.

1. KRIMINELLE, ULOVLIGE OG ANDRE SKADELIGE KONSEKVENSER

Dette kan blant annet handle om fotoshopping av barnebilder så de fremstår pornografiske, identitets-tyveri, stalking (personforfølgelse) og nettmobbing.

Økt risiko for grooming?

Ungdommer i fokusgruppene pekte på at folk som har dårlige hensikter, kan finne sensitiv informasjon om barn i foreldregrupper, som de kan misbruke til å søke etter sårbare barn med tanke på grooming. Grooming innebærer at voksne, ofte under falsk identitet, tilnærmer seg barn på barns egne plattformer, i spill eller sosiale medier, for å bygge en relasjon med hensikt å begå seksuelle overgrep.

Studier viser at det ikke er tilfeldig hvem som blir utsatt for de mest alvorlige overgrepene på nett.⁷² Det er ofte snakk om barn og unge med dårlige oppvekstforhold, eller barn med mer akutte negative opplevelser slik som at foreldrene skiller seg, mobbing eller konflikter med venner. Dette er informasjon som ligger åpent ute i foreldrefora om et stort antall norske barn, og som er lett søkbart for de aller fleste.

Spesialrådgiver Sara Eline Grønvold i Redd Barna mener summen av «fne», uskyldige bilder kan utgjøre en like stor privatlivskrenkelse som ett bilde i en sårbar situasjon.

– Selv om alle bildene som deles, er hyggelige, blir det til sammen publisert veldig mye informasjon om barnet. Man vil kunne vite hva som er yndlingskjolen, hobbyer, kjæledyr, slik ser det ut på barnerommet, slik ser det ut på hytta.

Hun sier at i ytterste konsekvens vil personer med dårlige hensikter kunne nærme seg barn gjennom bruddstykkene av et helt liv som er dokumentert i sosiale medier.

⁷¹ Plunkett, Leah (2019): *Sharenthood: Why We Should Think Before We Talk About Our Kids Online*. Cambridge: MIT Press

⁷² Frøyland L. R., Solstad G. M., Andersen, P. L., Tveito S. B., Folstad S. H., Skilbrei M. L. *Seksuelle overgrep mot barn og unge via digitale medier. En kunnskapsoppsummering*. NOVA-rapport 3/2021

– I de fleste tilfeller vil ikke barn utsettes for direkte fare. Men at så mange ukjente mennesker blir invitert inn i barnets private rom, er utleverende, mener juristen.

Den kunnskapen vi har i dag, tyder på at det i hovedsak er barns egen atferd på nett som gjør dem sårbare for grooming og overgrep på nett. Samtidig er det ikke utenkelig at potensielle overgripere også kan finne og samle informasjon foreldre selv har lagt ut om egne barn med sosiale eller andre typer utfordringer.

Viktigste årsak til identitetstyveri

I fagmiljøene ble det trukket fram at foreldres deling av personinformasjon kan fanges opp på det såkalte mørke nettet, hvor hackere kan kjøpe og selge stjålet informasjon. Ifølge studier kan *sharenting* være den viktigste årsaken til identitetstyveri innen 2030, dersom utviklingen fortsetter.⁷³ Navn, adresse og fødselsdato er nok til at en persons identitet kan misbrukes. Kombinert med mer personlig informasjon forhøyes risikoen.

– Jo mer opplysninger du deler, jo større er risikoen for å utsettes for eksempel phishing, sier Ailo Krogh Ravna, forbrukerpolitisk rådgiver i Forbrukerrådet. Han jobber med teknisk testing av apper og digitale tjenester, og juridiske spørsmål knyttet til personvern og sikkerhet.

Phishing, på norsk også kalt nettfisking, er en betegnelse på digital snoking eller «fisking» etter sensitiv informasjon, som passord eller kredittkortnummer. Dette kan skje via e-post, chat eller mobil, der kriminelle utgir seg for å være fra for eksempel en stor bank eller at man jobber med programvare, og vil opplyse om at det er problemer med din datamaskin.

Ifølge UNICEF Norge finnes det utallige eksempler på at ulike typer informasjon har blitt stjålet fra barn, lagret til barnet er fylt 18, for så å bli solgt eller misbrukt i anskaffelse av kredittkort eller lånesøknader.⁷⁴ Informasjonsmengden er nå så stor og tilgjengelig at over 200.000 nordmenn over 18 år har blitt utsatt for identitetstyveri i løpet av de siste to årene.

– Det er vanlig å tenke at: «Jeg har ingenting å skjule», og derfor ikke bekymre seg for informasjonen man

legger ut. Men vi ser en stadig økende forekomst av kriminalitet på nett, der kriminelle sitter på en stor andel e-postadresser og kaster ut et vidt nett. Sannsynligvis får de napp hos noen. Dette er målrettede forsøk på svindel der aktørene har et sterkt økonomisk insentiv om å misbruke informasjon om deg, sier Ailo Krogh Ravna.

– **Kunstig intelligens kan brukes til å skade og svarte**
Med spredningen av bilder i sosiale medier utvikles nå stadig mer avanserte, kunstig intelligente algoritmer for ansikts- og bildegjenkjenning. Med en mer avansert søke- og bildegjenkjenningsteknologi som Google Reverse Image kan man finne bilder av praktisk talt alt og alle uten å vite navn.⁷⁵

Petter Bae Brandtzæg, forskningsleder og professor ved institutt for medier og kommunikasjon, UiO, peker på at dette øker mulighetene for identifisering av enkeltindivider, men også for misbruk av egne bilder og identitet. Denne typen avansert søke- og bildegjenkjenningsteknologi gjør at kontekst forvitres, og innhold og bilder kan manipuleres og brukes til utpressing, mobbing og villedning.

– Jo flere bilder som finnes av enkeltpersoner på nettet, jo bedre kvalitet kan man lage på slike filmer, sier Brandtzæg.

Det finnes allerede en rekke eksempler på at journalister, aktivister og tilfeldige ofre er blitt utsatt for såkalte deepfakes i forsøk på å svarte dem.⁷⁶ Deepfakes utnytter kunstig intelligens for å lage videoer og lydinnhold det er svært vanskelig å avsløre som falskt. Ved hjelp av avansert maskinlæring trenes en algoritme opp på tusenvis av bilder av en person, helt til den kan alle fasettene av ansiktet utenat. Deretter kan den lime ansiktet over et annet i en video.⁷⁷

I Frankrike har de i 2023 behandlet en ny lov som skal regulere foreldres eksponering av barn på nett. Loven tar sikte på å etablere beskyttelse av personvernet som et av foreldres ansvar som innehaver av foreldremyndighet. I lovforslaget vises det til at halvparten av alle bilder som utveksles i nettfora der barn seksualiseres, opprinnelig ble postet av foreldre på sosiale medieplattformer.⁷⁸

73) BBC: 'Sharenting' puts young at risk of online fraud. Publisert 21. mai 2018

74) Unicef.no: 6 råd til foreldre om deling av barnebilder, <https://www.unicef.no/norge/oppvekst/eksponering-av-barn-i-sosiale-medier/rad-til-foreldre>

75) Brandtzæg, P. B. (2019). Det algoritmiske selv: Identitet blant unge og barn på internett – før, nå og i fremtiden, i: Birthe Bratvold (red.), *IDENTITET – Barn i Norge 2019*. Voksne for barn. ISBN 978-82-92488-86-7. s. 76-92

76) MIT Technology Review: Deepfake porn is ruining women's lives. Now the law may finally ban it. Publisert 12. februar 2021; Elle.com: Deepfake Porn Nearly Ruined My Life. 6. februar 2020

77) Medietilsynet: Deepfakes – et undervisningsopplegg om kritisk medieforståelse; <https://www.medietilsynet.no/digitale-medier/skole/deepfakes/>

78) Lemonde.no: French MPs examine bill on children's right to privacy on social media. Publisert 05.03.2023

– Jo flere bilder som finnes av enkeltpersoner på nettet, jo bedre kvalitet kan man lage på deepfake-filmer.

Petter Bae Brandtzæg, medieprofessor

– Det er bedre å ha et føre-var-prinsipp når vi vet så lite om hvordan kunstig intelligens vil kunne brukes og misbrukes på nye måter.

Petter Bae Brandtzæg, medieforsker, UiO

Fra skoler Redd Barna har vært i kontakt med, har det kommet historier om elever som har fått delt konstruerte nakenbilder, der ungdommenes ansikter er fotsoppet på pornografiske bilder. Kvaliteten har gjort det svært vanskelig å se om bildet er falsk eller ekte. Ungdommene som har opplevd dette, skal ha vært svært fortvilet og opplevd det som en form for overgrep.

En mer utforsket men vel så skremmende taktikk kan være å gjøre det samme for voldshandlinger med det formål å true mottakeren.⁷⁹ Enten med manipulererte bilder av mottakeren selv, eller av barn eller øvrig familie. Det kan også være trusler om å spre ubehagelige videoer av offeret til venner og kjente om et offer ikke betaler penger.

Brandtzæg kaller det en desentralisering av kunstig intelligens.

– Kunstig intelligens har tidligere være noe de store selskapene som Google, Facebook og Apple har hatt enerett på. Nå begynner teknologien å bli tilgjengelig for hvem som helst gjennom enkle apper. Man kan lage hevnporno eller hva som helst av innhold som kan brukes til å sverte andre, forteller medieprofessoren. Han er en av flere fagfolk som forventer å se en bølge av denne typen kriminalitet i takt med at stadig flere lærer seg å bruke denne teknologien.⁸⁰ Økokrim anser det som «veldig sannsynlig» at kriminelle nettverk vil ta dette i bruk i stor utstrekning.⁸¹

Brandtzæg understreker at vi foreløpig ikke vet hvordan teknologien knyttet til kunstig intelligens vil utvikle seg.

– Vi vet derfor ikke hvordan foreldredelingen kan slå tilbake på barn og unge om bare fem-seks år. Det er bedre å ha et føre-var-prinsipp som foreldre når vi vet så lite om hvordan kunstig intelligens vil kunne brukes og misbrukes på nye måter, mener han.

2. LOVLIGE, MEN INVADERENDE KONSEKVENSER

Digitale fotavtrykk i kombinasjon med avanserte overvåkingsteknologier gjør oss søkbare. Barns data er verdifulle for kommersielle aktører som opererer både innenfor og på grensen av loven, og som bruker denne dataen mest for egen vinning enn for barns beste.⁸² Dette kan for eksempel være datameglere og reklamefirmaer som samler inn personopplysninger om barn og voksne uten at man vet om det eller har gitt samtykke til det.

I fokusgruppene kom det fram mange eksempler på at deltakerne mottok algorit mestyrt reklame. Det var særlig ungdom på en videregående skole som gikk på medier og kommunikasjon, som hadde kunnskap og refleksjoner rundt hvordan algoritmer fungerer. De knyttet det i første rekke opp mot reklame, men også til politisk påvirkning og polarisering, der man kun blir utsatt for informasjon man liker. Som én uttrykte det: «Det kan til og med sette demokratiet i fare.»

Salg av personopplysninger er i mange tilfeller ikke ulovlig, men flere fagfolk vi har snakket med, beskriver markedet som «ville vesten».

– Det er absolutt grunn til å bekymre seg over den mengden bilder og informasjon som deles av foreldre i apper og digitale tjenester, mener Ailo Ravna i Forbrukerrådet.

Han peker på at ved bruk av både gratisapper og betalingsapper er det stort potensiale for lekkasjer av data, fordi forretningsmodellen er å samle og selge brukerdata om barn videre til andre kommersielle aktører. Informasjonen kan brukes på manipulerende måter, for eksempel med svært personifisert markedsføring og innhold.

– Med såkalt overvåkingsbasert markedsføring er det mye lettere for markedsførerne å spore om reklamen hadde effekt. Klikket du på reklamen, kjøpte du produktet, gikk du fysisk til en butikk? Data fra forskjellige nettsider kobles sammen, og det bygges profiler for hver enkelt av oss. Dette er problematisk uansett hvem det rammer, men det er ekstra problematisk når det er snakk om barn. Barn har krav på særlig beskyttelse under personvernforordningen, understreker Ailo Krogh Ravna.

Forbrukerrådet har tidligere dokumentert en rekke mangler i personvernet ved denne typen apper.⁸³ Da

Forbrukerrådet testet ti populære apper, fant de problematisk praksis i samtlige. Blant annet har de kritisert en app rettet mot små barn, kalt *My Talking Tom*. Selskapet som sto bak var et reklamenettverk der forretningsmodellen tilsynelatende var å selge informasjon om barn for markedsføringsformål. Studier har funnet at selskaper som selger denne typen data, har personopplysninger om barn helt ned til to år.⁸⁴ Blant annet fant man at de hadde informasjon om 14-15 år gamle jenter som ønsket prevensjon. Fagfolk mener at selv om man ikke kjenner alle datakildene, er det grunn til å tro at foreldres deling er en av flere kilder.⁸⁵

Persondata som forhandlingskort

Hvordan man forholder seg til deling av persondata, henger i stor grad sammen med hvordan man forholder seg til sitt eget personvern. Ser man på egne eller barnets personopplysninger som noe man kan forhandle bort i bytte med varer og tjenester, for eksempel tilgang til en gratis app?⁸⁶ Eller har man et mer prinsipielt syn på personvern som noe som bør beskyttes, på bekostning av rask og enkel tilgang til digitale tjenester? Det finnes ikke noe riktig svar, men egne holdninger vil påvirke hvordan man tenker og forholder seg blant annet til *sharenting*.⁸⁷

Seniorrådgiver Hans Marius Tessem i Slettmeg.no mener tjenestenes innstillinger for å be om samtykke til innsamling av persondata i praksis gjør det umulig å beskytte egne data, selv når man har et strengt og prinsipielt syn på personvern. Å lese gjennom og ta stilling til side etter side med betingelser i liten skrift er for de aller fleste vanlige brukere vanskelig, om ikke umulig.

– At folk forvalter sine egne persondata, utnyttes nærmest fritt av tjenestene. Problemet er at folk flest ikke har skjønt verdien av egne personopplysninger. Jeg går stadig i fella selv, og klikker «godkjenn» på apper og digitale tjenester fordi jeg ikke har mulighet til å lese gjennom hva jeg samtykker til, sier Tessem.

Han sitter i Personvernnemnda, et uavhengig forvaltningsorgan som behandler og avgjør klager over Datatilsynets vedtak.

– Jeg har inntrykk av at folks forståelsen av personvern blir sterkere. Likevel tror jeg den eneste måten

vi kan beskyttes, er gjennom strengere lovregulering som gir brukerne bedre rettigheter. Det gjelder særlig for kommersiell bruk, men også hva slags data som deles med myndighetene, mener Tessem.

Kan deling av persondata begrense muligheter senere i livet?

Tjenester som Facebook og Google er bygget på data vi som enkeltindivider har gitt dem. Informasjonen blir ofte lagret lenger enn man tror, og den kan bli kombinert med andre data for å gi et mer detaljert bilde av deg. Facebook kan knytte innlegg om utfordringer med barns pottetrening til annen informasjon man har lagt ut, i tillegg til å koble det opp mot informasjon selskapet har fått fra andre digitale aktører. Spørsmålet man bør stille, er ikke «Hvem er interessert i en slik informasjonsmappe om barn?» men heller «Hvem er ikke interessert?»⁸⁸

I land som USA ser man en utvikling mot at ulike typer persondata kan samles og brukes blant annet ved opp-tak til høyere utdanning, rekruttering til arbeidslivet, helseforsikring, lån og rettshåndhevelse.⁸⁹ Vil vi i Norge kunne oppleve at informasjon delt på nett om personer da de var barn, for eksempel om sykdom, lærevansker eller mobbing, brukes mot dem når de søker forsikring eller jobb? Ailo Krogh Ravna i Forbrukerrådet mener det er naivt å tro at det ikke kan skje:

– I teorien kan mange typer persondata være relevante for eksempel for en arbeidsgiver. Man kan se for seg at data blir plukket opp av rekrutteringsverktøy, enten man selv har delt mye festbilder på Facebook, eller det er snakk om sensitiv informasjon foreldre har lagt ut i nettfora mens vedkommende var barn, sier forbrukerrådgiveren.

– Jeg tror den eneste måten vi kan beskyttes, er gjennom strengere lovregulering som gir brukerne bedre rettigheter.

Hans Marius Tessem, Slettmeg.no

79) Online.no: Fremtidens svindlere kan bruke deepfake. Bør vi bekymre oss? Publisert 01.09.2022

80) DN.no: Norske selskaper svindlet for milliarder, ifølge Økokrim: Lurer norske ansatte med teknologi som gjensker sjefens stemme. Publisert 30.05.2022

81) TV2.no: Advare: Kriminelle vil bruke deepfakes for å svindle vanlige nordmenn. Publisert 02.05.2022

82) Plunkett, Leah A. (2019): *Sharenthood. Why We Should Think Before We Talk About Our Kids Online*. Cambridge: MIT Press, s. 25

83) Forbrukerrådet (2020): Annonseindustrien står bak omfattende brudd på personvernløvgivningen, <https://www.forbrukerradet.no/siste-nytt/annons-industrien-star-bak-omfattende-brudd-pa-personvernløvgivningen/>

84) Plunkett, Leah A. (2019): *Sharenthood. Why We Should Think Before We Talk About Our Kids Online*. Cambridge: MIT Press

85) Care.com (2020): *Is sharenting dangerous? What you should know before posting about your kids online again*. Publisert 06.03.2020; <https://www.care.com/c/dangers-of-sharenting/>

86) Sharon K. Sandeen (2006): Relative Privacy: What Privacy Advocates Can Learn from Trade Secret Law, *Michigan State Law Review* 2006: 704-705

87) Plunkett, Leah A. (2019): *Sharenthood. Why We Should Think Before We Talk About Our Kids Online*. Cambridge: MIT Press, s. 17

88) Plunkett, Leah A. (2019): *Sharenthood. Why We Should Think Before We Talk About Our Kids Online*. Cambridge: MIT Press, s. 31

89) Forbes.no: Transforming the Insurance Industry With Big Data, Machine Learning And AI, Publisert 06.07.2021; Forbes/Bernard Marr: *Data-Driven HR: How Big Data And Analytics Are Transforming Recruitment*, Publisert 04.05.2018; Josh Mackenzie: *How Machine Learning and Big Data is Changing the Future of Credit Risk Management*, Ivy FinTech: Perspectives, 19.12.2018; Emmanuel Felton: *The new tool colleges are using in admissions decisions: big data*, PBS News Hour, 21.08.2015

Spesialrådgiver Sara Eline Grønvold i Redd Barna mener særlig deling av sensitiv informasjon i foreldregrupper har gått under radaren:

– Denne typen opplysninger er verre enn bilder. Dette må røktes og håndheves bedre, understreker hun.

Grønvold mener det ikke er søkt å tenke seg at denne typen informasjon kan hentes ut og misbrukes av ulike aktører.

– Det er verken utenkelig eller konspiratorisk å se for seg at man i framtiden kan gjøre et sveip på nettet og få ut denne typen informasjon om enkeltindivider enten de søker jobb eller forsikring, mener hun.

3. RYKTESPREDNING OG ANNEN DYNAMIKK SOM KAN SKADE RELASJONER OG SELVFØLELSE

Vi har sett på hvordan digital informasjon om barn potensielt kan utsette dem for kriminell virksomhet, invaderende henvendelser og vurdering. Men foreldres deling kan ramme på en mer tradisjonell måte: bilder og informasjon kan påvirke og skade barn og unges relasjoner og selvfølelse. Folk i alle aldre som barnet møter nå eller i fremtiden, kan søke opp barnet på nett og finne ut en rekke ting om dem.⁹⁰

I fokusgruppene nevnte flere av ungdommene at frykten for at jevnaldrende sporer opp og deler flau bilder foreldre har lagt ut, er den konsekvensen som bekymrer dem mest. Dette kan henge sammen med at barn og unge generelt er mer opptatt av nåtiden, og relasjoner til venner og skolekamerater, fremfor hva som kan skje senere i livet, når man skal søke jobb eller møte en fremtidig partner. Mobbing og trakassering av barna til enkelte influensere på TikTok ble også trukket fram.

Dette bekreftes i undersøkelsen EU Kids Online, der fem prosent av barna svarte at de hadde fått negative eller sårende kommentarer på grunn av noe som deres forelder hadde publisert på nettet.⁹¹ I en studie av estiske barn kom det frem at særlig for barn i de tidlige tenårene kan foreldrenes deling påvirke deres selvbilde og identitet, og potensielt føre til nettmobbing.⁹²

Da *sharenting* var tema for Debatten på NRK, fortalte 16 år gamle Selma Kolltveit at bilder foreldrene delte av henne som liten, har begynt å gå viralt i venne-

gjengen.⁹³ Ifølge Selma går det sport i å finne det kleineste barnebildene foreldrene har delt i sosiale medier. Bildene deles i private chatter. Selma synes det er flaut og liker det ikke.

– Vi snakker mye om hvor kleine bilder foreldrene våre har delt av oss. Det blir brukt som en type vits mellom oss. Hvis vennen min har funnet et stygt bilde av meg som foreldrene mine har postet, deler han det med meg – jo kleinere jo bedre, forteller hun til NRK.

Hans Marius Tessem i Slettmeg.no påpeker at bilder som kan virke helt greie for voksne, lett kan misbrukes og få konsekvenser for barnet.

– Det vi ser mest av, er at jevnaldrende finner bilder i sosiale medier og bruker det bevisst i en skolesetting for å mobbe. I en klassekamerats hender er det utrolig hvor mye et uskyldig bilde av noen i pysj eller med bustete hår kan skade, sier Hans Marius Tessem.

Spesialrådgiver Sara Eline Grønvold i Redd Barna mener foreldres deling av sensitiv informasjon er en enda større risiko for mobbing og trakassering enn bildedeling. Hun mener det er lett å se for seg at lite bevisste foreldre viderefremidler sensitiv informasjon de leser i slike fora, til egne barn. Eller at barn og unge er i stand til å finne det selv.

– Vi kan ikke akseptere at foreldre deler sensitiv informasjon om barna sine på internett som kan skade barna sosialt. I mange tilfeller er det snakk om store grupper med flere tusen medlemmer, sier hun.

Også i diskusjonsgrupper for foreldre til barn med spesialbehov er det relativt lett å bli medlem. – Rettslig sett er det ikke holdbart at denne typen sensitiv informasjon om barn får ligge nærmest åpent på nettet. De som modererer slike grupper, er ansvarlige. Hvis ikke de klarer å luke ut informasjon som er invaderende for privatlivet, må de heller legge ned gruppa, mener Grønvold.

En digital fortelling barnet ikke har kontroll over Brandtzæg peker på at foreldrenes deling av bilder og informasjon kan gjøre at barn og unge mister kontrollen over sin egen identitetskonstruksjon på nett.⁹⁴

– Utfordringen er at foreldre lager en historie om barnet sitt som barnet selv ikke kan ta del i. De definerer barnets fortelling, og det er i seg selv problematisk. Barna må kunne få lage sin egen

⁹⁰ Plunkett, Leah A. (2019): *Sharenthood. Why We Should Think Before We Talk About Our Kids Online*. Cambridge: MIT Press. S. 38

⁹¹ Elvestad, E., Staksrud, E. og Ólafsson, K. (2021). *Digitalt foreldreskap i Norge*, EU Kids Online, Universitetet i Oslo og Universitetet i Sørøst-Norge

⁹² Lipu, M. & Siibak, A. (2019). 'Take it down!': Estonian parents' and pre-teens' opinions and experiences with sharenting. *Media International Australia*, 170 (1), 57-67

⁹³ NRK.no: *Foreldrene har delt over 100 bilder av Selma: -Jeg fikk helt nok!* Publisert 12.01.2023

⁹⁴ Brandtzæg, P. B. (2019). Det algoritmiske selvet: Identitet blant unge og barn på internett – før, nå og i fremtiden, I: Birthe Bratvold (red.), *IDENTITET – Barn i Norge 2019. Voksne for barn*. ISBN 978-82-92488-86-7. 6. s 76-92

– Jeg er en privat person. Det er ikke så viktig at alt jeg gjør, blir delt.

Ungdom i fokusgruppe

fortelling. Når foreldre deler massivt, selv om det er «fine» bilder barnet har samtykket til å dele, blir det i sum en fortelling om barnet som de ikke har mulighet til å påvirke. Man fratar på mange måter barnets mulighet til å lage sin egen fortelling eller identitet.

Han peker på at familiedynamikken på bildene som deles, ofte ikke forteller sannheten om barnet eller familien.

– Innad i familien kan det være mye uro som ikke kommer fram. I ytterste forstand kan det være snakk om overgrep eller andre ting bak fasaden som kolliderer sterkt med det bildet som vises fram. Når barnet selv har en helt annen opplevelse enn den digitale fortellingen foreldrene vil vise fram, kan det senere i livet bli svært problematisk, mener Brandtzæg.

Psykolog og familierapeut Hedvig Montgomery peker i podcasten Familiekoden på at kravene til synlighet og å vise seg fram på sitt beste kan ha store omkostninger for barnet.⁹⁵ Hun viser til at de fleste av oss fungerer «passe bra» det meste av tiden. Rett som det er føler vi oss på bønn, men helt på topp er vi bare sjelden.

– Hvis barnet får inntrykk av at de er hovedpersonen eller stjernen fordi de hele tiden er i fokus av bildene som legges ut, kommer de til å bli kjempeslitne, mener hun.

Psykologen tror vi har undervurdert hvor mye det koster for barn å være synlig og prestere på topp. Det forventes at de skal vise seg fram på så mange arenaer, gjennom framføringer og presentasjoner på skolen, i idrett og andre aktiviteter, i en fase hvor de egentlig har mer lyst til å gjemme seg bort.

– Hver gang barn blir bedt om å vise fram seg selv på sitt beste, kommer det med en pris. Det koster å ta imot tilbakemeldinger, og det tar tid å slappe av og komme tilbake til det nivået der man er på sitt normale. Å hvile, å få være bare seg selv, krever at kameraet legges vekk, sier hun.

Flere henvendelser til ung.no vitner om store konflikter mellom foreldre og tenåringsbarn som opplever at de ikke blir hørt og respektert når bilder skal deles.⁹⁶ Unge forteller om foreldre som mener at de har all rett til å legge ut det de ønsker, tross barnets protester. Enkelte foreldre skal ha opprettet private brukere som alle familiemedlemmer bortsett fra barnet får

– Det vi ser mest av, er at jevnaldrende finner bilder i sosiale medier og bruker det bevisst i en skolesetting for å mobbe. I en klassekamerats hender er det utrolig hvor mye et uskyldig bilde av noen i pysj eller med bustete hår kan skade.

Hans Marius Tessem, slettmeg.no

følge. Barna forteller at de opplever billedelingen som sterkt krenkende, og at de aldri vil kunne stole på foreldrene igjen.

Hans Marius Tessem i Slettmeg tror det er veldig individuelt hvordan unge vil håndtere relasjonen til foreldre som har delt bilder eller informasjon de selv ikke ønsker å ha på nett.

– Det kommer helt an på hvor robust vedkommende er. Det er helt åpenbart at det for enkelte kan være veldig problematisk om de googler seg selv, og så kommer det bare dritt. Men selv hvis det man finner, bare er uskyldige og fine bilder, kan man ha en opplevelse av at personen på nett ikke stemmer med den man føler at man er. For enkelte kan det innebære en identitetskrise, tror Tessem.

Nettidentiteten vår påvirker hvordan andre ser oss. Hans Marius Tessem peker på at i tillegg til at bilder og informasjon kan misbrukes bevisst for å mobbe eller spre et rykte om noen, kan slik informasjon fanges opp og påvirke barnets rykte ubevisst.

– Informasjon som deles på nett, kan bidra til å skape et inntrykk av barnet ditt som gjør at folk vil behandle det på en annen måte. Det kan påvirke folks mening om barnet uten at verken de eller barnet er klar over det, sier Tessem.

Han nevner som eksempel et idrettslag der ett av barna var sterkt rammet av ADHD.

– Da dette ble kjent, ble diagnosen etter hvert hans identitet: «Han er sånn fordi han har ADHD.» Før den informasjonen kom ut, ble han behandlet på en annen måte, forteller Tessem.

Han mener dette er et nivå av konsekvenser som ikke nødvendigvis oppleves ubehagelig, men som likevel påvirker hvordan man har det.

– Hvis du googler bilder av meg, ser jeg ut som verdens kjedeligste sikkerhetsfyr. Du *primes* av det bildet nettet har skapt av meg, og vil kanskje tenke at «dette blir en tung samtale». Jeg merker det ikke, men det kan likevel påvirke vår relasjon, sier han.

På samme måte kan inntrykket av den nye gutten i klassen formes av bilder bestemor har lagt ut der de to sitter og strikker.

– Medelevene som har sett bildet, kan tenke at han er sikkert en gørr type, som bare er opptatt av stricking. Dette er subtile ting vi ikke har begynt å skjønne omfanget av. Vi kan aldri være helt sikker på om det var informasjon eller bilder av oss som lå på nett, som gjorde at vi ikke ble kalt inn på jobbintervju. Jo mer vi tenker over at vi lager en identitet for oss selv og barna våre på nett, jo bedre rustet kan vi bli til å ta gode valg, mener Tessem.

Setter barn i skvis

Noen av de vanskeligste sakene Slettmeg håndterer som gjelder foreldres eksponering av barn på nett, er ved samlivsbrudd, når en ny partner deler bilder av den andres barn.

– Det kan for eksempel være at den nye kjæresten til far legger ut bilder av bonusbarnet i en morsom og hyggelig setting. Så blir vi kontaktet av moren til barnet som synes dette er kjempeproblematisk, forteller Tessem.

Han sier rådgivningstjenesten får henvendelser i mange ulike varianter, både med deling av bilder, film og informasjon. Felles for sakene er at man får en usunn dynamikk, der barnet blir en brikke i en konflikt.

– I stedet for å ta dialogen med den som har tatt bildet, sier kanskje moren heller til barnet at: «Du vet at du kan nekte å være med på sånne bilder». Barnet opplever press fra begge kanter, og skjønner at her er det noe de må vokte seg for, sier Tessem.

4. KOMMERSIELL BRUK AV BARNES PRIVATE OPLEVELSER

Kommersiell foreldredeling handler om å dele innhold om barn og familieliv med sikte på økonomisk vinning. Det kan være snakk om umiddelbar økonomisk gevinst, merkevarebygging med sikte på fremtidig vinning eller andre former for kortsiktig eller potensiell inntektsskaping.⁹⁷

Fordi barn av influenser-foreldre ennå ikke har rukket å bli store nok til at man har kunnet samle deres erfaringer og synspunkter, vet vi lite om konsekvenser av å eksponeres i mors eller fars blogg eller TikTok-kanal. Men kommersiell bruk av barn på nett ble gjennomgående kritisert av de unge vi snakket med. De ga uttrykk for at det er feil å tjene penger på å involvere egne barn i markedsføringsoppdrag på nett. Flere mente at de selv ville oppleve det som invaderende å bli filmet og tatt bilde av «til enhver tid», og fra en alder hvor man er for ung til å kunne si ifra eller velge selv.

I arbeidet med denne rapporten kontaktet vi flere influensere for å få innspill, men ingen ønsket å svare. Jakob Wigselius, daglig leder i bransjeorganisasjonen United Influencers, peker på at influensere har ulik holdning til deling av familiebilder, og må svare for seg selv.

– Vi har som grunnregel er at vi eller våre kunder aldri kan kreve tilstedeværelse av et barn i et reklameoppdrag. Det er alltid opp til foresatte (mor og far) å bestemme selv. Men vår anbefaling er å unngå å bruke barn i kommersielle budskap, og spesielt unngå å vise ansikter, uttaler han.

Mariann Johansen er en av flere influensere som har tatt et oppgjør med både egen og andre bloggers eksponering av barna sine.⁹⁸ Hun peker på det problematiske i at «blogger-barna» ikke selv har kunnet velge om de skal være offentlige personer, eller hvordan de blir fremstilt i foreldrenes sosiale mediekkanaler. Johansen stiller spørsmål ved om man gjennom å iscenesette og skape digitale historier fra barns bursdager og ferier, oppmuntrer dem til å være skuespillere i stedet for at de får være autentiske og helt seg selv.⁹⁹

– Hva gjør det med barn at de vokser opp i en kulisser? At ekte barn skal ha en «ekte» julefeiring samtidig som de er på jobb. «Nå må du stå sånn og smile sånn.» Det er nesten litt skrekkelig, mener hun.

95) Aftenposten/ Foreldrekoden med Hedvig Montgomery: «Insta-påskan»: Bør vi droppe deling av barnebilder? Podcast publisert 03.04.2023

96) Ung.no: Moren min deler bilder av meg uten mitt samtykke <https://www.ung.no/oss/rucrHNg0GR2HMaTKL0pJOF>;

Kan jeg lage en kontrakt så mamma ikke legger ut bilder av meg på facebook? <https://www.ung.no/oss/397516>;

Kan jeg rapportere min egen mor på instagram når hun legger ut bilder jeg ikke vil at hun skal dele? <https://www.ung.no/oss/244684>;

Kan foreldrene mine dele bilder av meg uten at jeg har gitt samtykke? <https://www.ung.no/oss/f6TstJ2jne59siR2e3pRUM>

97) Plunkett, Leah A. (2019): *Sharenthood. Why We Should Think Before We Talk About Our Kids Online*. Cambridge: MIT Press. S. 55

98) Nrk.no: *Kritisk til Cubus-kampanje - Meiner barn blir brukt som reklameplakat*. 23.03.2022; Kristin Gjelsviks blogg: Eksponering av barn på internett;

<https://www.kristingjelsvik.no/eksponering-av-barn-pa-internett/>

99) Nrk.no: *Kritisk til Cubus-kampanje - Meiner barn blir brukt som reklameplakat*. 23.03.2022

Johansen har blant annet kritisert kleskjeden Cubus' «Mom to mom»-kampanje, som inviterte influenser-mødre til å dele bilder av seg selv og barna i Cubus-klær på egne Instagram-kontoer.¹⁰⁰

- Disse barna faller mellom alle stoler. Siden barna ikke er ansatt, har de ingen rettigheter, for eksempel knyttet til Arbeidsmiljøloven. Det ligger så mye penger i dette, og annonsørene pusher på fordi de vet at barn selger. Som forbrukere bør vi gå etter pengene og annonsørene, og gi dem så mye pes vi kan for å vise at markedet ikke godtar dette, mener hun.

Medieprofessor Petter Brandtzæg er enig i at barn som brukes av foreldre for kommersielle formål, burde ha rett på bedre beskyttelse:

- Vi har reguleringer knyttet til hvordan barn blir eksponert for reklame, og burde slik sett også ha reguleringer knyttet til hvordan barn blir brukt i reklame. Det er i utgangspunktet ugreit at barn blir brukt som reklameplakater, i hvert fall når det skjer i en privat kontekst. Oppveksten og hjemmet til barnet burde være privat, mener Brandtzæg.

Mariann Johansen mener det er symptomatisk at etter hvert som barna til influensere blir eldre, blir det delt mindre bilder av dem.

- Det kommer av at barna endelig har fått en stemme.

Veldedig innsamling og påvirkningsarbeid

En type deling som befinner seg i en gråson mellom privat deling og kommersiell deling, er den som gjelder barn med alvorlige sykdommer eller funksjonsnedsettelse.¹⁰¹ I land med dyrt eller dårlig utbygget helsetilbud bruker foreldre sosiale medier til å samle inn penger til medisinsk behandling som er utenfor rekkevidde. I Norge er dette mindre vanlig, men forekommer når det er snakk om behandling i utlandet

- Vi har reguleringer knyttet til hvordan barn blir eksponert for reklame, og burde slik sett også ha reguleringer knyttet til hvordan barn blir brukt i reklame.

Petter Bae Brandtzæg

som ikke tilrås eller støttes i det norske helsevesenet. Men å blogge om barn med sjeldne og alvorlige lidelser kan se ut til å bli stadig vanligere. Det kan ta form av påvirkningsarbeid for bedre rettigheter, nettverksbygging med andre foreldre og informasjonsarbeid for å redusere stigma ved å vise fram «normale» sider ved å leve med kroniske sykdommer. I enkelte tilfeller har helsepersonell anbefalt foreldre å opprette Instagram-konto for barn med sjeldne lidelser.¹⁰² Slik deling i sosiale medier blir jevnlig plukket opp av tradisjonelle medier, og får dermed et nytt liv i kanaler som når enda bredere.

En studie om foreldres deling om barns sykehushverdag i sosiale medier fant at fenomenet har eksplodert: et Google-søk for 2015 fikk 135.000 treff på barn i ulike sykehussettinger. For 2016 spratt antall treff opp i 450.000.¹⁰³ Studien konkluderte med at jo mer barn eksponeres, jo vanskeligere kan forholdet bli mellom foreldre og helsepersonell. Det kan blant annet føre til at ansatte veier sine ord og ikke blir like nære i møtene.¹⁰⁴ De intervjuede sykepleierne stilte spørsmål ved hvordan det vil være som voksen å søke jobb og vite at en kan knyttes til sin sykehistorikk.

Bildet av et barn som så ut til å ha fått cellegiftbehandling på sykehus, ble i fokusgruppene ofte vurdert som problematisk. Ungdommene mente at de selv ikke ville likt å få delt bilde av seg selv i en slik sårbar situasjon. Men enkelte mente at det kunne være fint å se innhold fra «uperfekte liv» og være særlig verdifullt for andre i lignende livssituasjoner.

- Aldri kommet dit vi er i dag uten sosiale medier

Elin Gunnarsson er nestleder og fast snapper i organisasjonen Løvemammaene, som jobber for barn med sykdom og funksjonsvariasjoners rettigheter til et likestilt og verdig liv. Organisasjonen har på få år, og i stor grad gjennom deling av personlige historier i sosiale medier, vokst til over 6000 medlemmer.

Gunnarsson er mor til William, som ble født i 2011 med en alvorlig og sjelden muskelsykdom. Hun mener det er mange gode grunner til å dele bilder og detaljer knyttet til barnets sykdom:

- De første ukene var dramatiske, og William holdt på å dø fra meg. I tiden det tok å finne en diagnose, ble det viktig for meg at neste gang det fødes et barn med denne sykdommen, skal familien få raskere hjelp enn vi fikk. Alle som googler denne sykdommen, vil finne oss og få gode svar, påpeker Gunnarsson.

Hun viser til at Løvemammaene har over 95.000 abonnenter på Snapchat, og flere titalls tusen unike seere døgnet rundt.

- Vi er blitt store på rekordtid. Vi hadde aldri kommet dit vi er i dag, uten å dele historiene våre i sosiale medier.

Organisasjonen har tidvis blitt utfordret på at medlemmene deler bilder og film av barn i sårbare situasjoner.

- Kritikken har blant annet kommet fra mødre som selv mer enn gjerne deler bilder av friske barn i bleier, eller halvnakne på badet. Eller av at de selv poserer med lettkledde og særs utfordrende bilder av seg selv i sosiale medier. Denne typen deling kan prege barn allerede i barnehagen, og ikke minst i ungdomsårene, sier Gunnarsson.

Hun mener at gjennom å vise fram barn som er annerledes, får samfunnet mindre mobbing og bedre kunnskap.

- I dag vet flere at om du har cerebral parese, betyr det ikke at du er uintelligent. Flere vet at når en person gaper i rullestol, er det kroppen som gjør det, hjernen kan fungere. For 20 år siden ville du ikke sett mennesker med Downs eller autisme som jobbet på Kiwi. Nå vet vi at de er mennesker som klarer mye mer enn man tror. Jeg er sikker på at åpenhet i sosiale medier har spilt en stor rolle, sier Elin Gunnarsson.

Hun legger til at det er en vanskelig balansegang hvor mye man skal dele i sosiale medier.

- Vi er i en rivende digital utvikling, og dette er vi bevisste på. Når det er sagt, rettes ikke den samme kritikken mot Dagbladet, VG og NRK som stadig skriver reportasjer eller lager TV-innhold om disse barna, sier Gunnarsson.

Hun nevner TV-serier som «Søsken», «Avd. barn» fra Ullevål sykehus, «Unik» og «Sånn er jeg og sånn er det», som omhandler barn med ulike diagnoser.

- Forskjellen på Snapchat og de andre mediene er at snappen ligger ute et døgn, mens aviser og TV-programmer arkiveres og ligger tilgjengelig for alltid, påpeker Elin Gunnarsson.

Fordi helseinformasjon deles om barn mens de fortsatt er unge, er det ofte vanskelig å avgjøre om verdien veier opp for kostnaden. Vil et barn som får kampen mot kreft delt i sosiale medier, oppleve at det påvirker relasjoner eller muligheter senere i livet? Kirsten Kolstad Kvalø, jurist og seniorrådgiver ved Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM), mener foreldres deling om barns sykdom og funksjonsnedsettelse er særlig vanskelig å ta stilling til:

- Det er ingen tvil om at denne typen deling kan bidra

til å skape et bedre nettverk rundt familier, slå ihjel fordommer og synliggjøre mangfoldet i samfunnet. Samtidig har alle barn rett til privatliv, og det kan ikke være sånn at syke barn eller barn med funksjonsnedsettelse må oppgi privatlivsvernet for å oppnå andre rettigheter. Helseinformasjon er jo noe av det mest sensitive ved en person, og det er helt klart mange ting som ikke bør deles med offentligheten. De har også rett til å bli hørt om slik eksponering, selv om det kan være vanskeligere for noen barn med funksjonsnedsettelse, påpeker Kvalø.

- For 20 år siden ville du ikke sett mennesker med Downs eller autisme som jobbet på Kiwi. Nå vet vi at de er mennesker som klarer mye mer enn man tror. Jeg er sikker på at åpenhet i sosiale medier har spilt en stor rolle.

Elin Gunnarsson, Løvemammaene

100) Ibid

101) Plunkett, Leah. *Sharenthood: Why We Should Think Before We Talk About Our Kids Online*. Cambridge: MIT Press, 2019, s. 67

102) TV2.no: *Henriette hadde akkurat blitt tvillingmamma – så kom sjokkbeskjeden*. 24.10.21 <https://www.tv2.no/a/14230587/>

103) Kjærnes og Silkoset (2016): *Når barnets sykehushverdag deles i sosiale medier - Barnesykepleieres erfaringer og synspunkter*. Masteroppgave, Fakultet for helsefag, Høgskolen i Oslo og Akershus (OsloMet)

104) Ibid

OPPSUMMERING OG DRØFTING

Funnene i denne rapporten tyder på at ungdoms fremste bekymring for og motstand mot foreldres eksponering av barna sine på nett er knyttet til kortsiktige konsekvenser og relasjoner til venner og jevnaldrende. Dette fant vi også i en undersøkelse om deling av nakenbilder, der frykt for hets, rykter og stigmatisering fra jevnaldrende var langt mer tungtveiende enn bekymring for eksempelvis hva fremtidige arbeidsgivere kunne komme over.¹⁰⁵ Ungdom har i stor grad fokus på her og nå. Hva som skjer med digitale bilder og film, sensitiv informasjon og persondata en gang i fremtiden, er uklart og vanskelig å forholde seg til for de aller fleste av oss.

Jusprofessor Leah Plunkett tydeliggjør noen scenarier i boka *Sharenthood – Why we should think before we talk about our kids online*. Man kan tenke seg at en venn forteller: «Jeg har gitt et privat selskap informasjon om at barnet mitt har angst og sliter med skolevegring. Informasjonen er delt under fullt navn med rundt 4000 ukjente mennesker. Selskapet kan lagre informasjonen så lenge de vil, og det er godt mulig hvem som helst kan søke det opp i fremtiden. Det er ingen grunn til bekymring, for jeg fikk full støtte og flere gode råd.»¹⁰⁶

Eventuelt kan vennen fortelle: «Jeg har latt et ukjent antall mennesker fra private selskaper komme hjem til meg for å veie og måle barna mine. De har fått vite hvilke barnesykdommer de har hatt, og hvor godt barna skårer på ulike pedagogiske tester. Jeg lar selskapene bruke informasjonen så lenge de vil og til hvilke formål de vil. Til gjengjeld gir selskapene meg gratis tilgang til tjenestene deres.»

Scenariene høres både gufne og urealistiske ut. Men i praksis er de ikke så langt unna virkeligheten. Realiteten er at norske foreldre deler store mengder data og sensitiv informasjon om barna sine, noen ganger i bytte mot sosial støtte, oppmerksomhet og positive tilbakemeldinger – andre ganger i bytte mot digitale tjenester som kan være til hjelp i foreldrelivet.

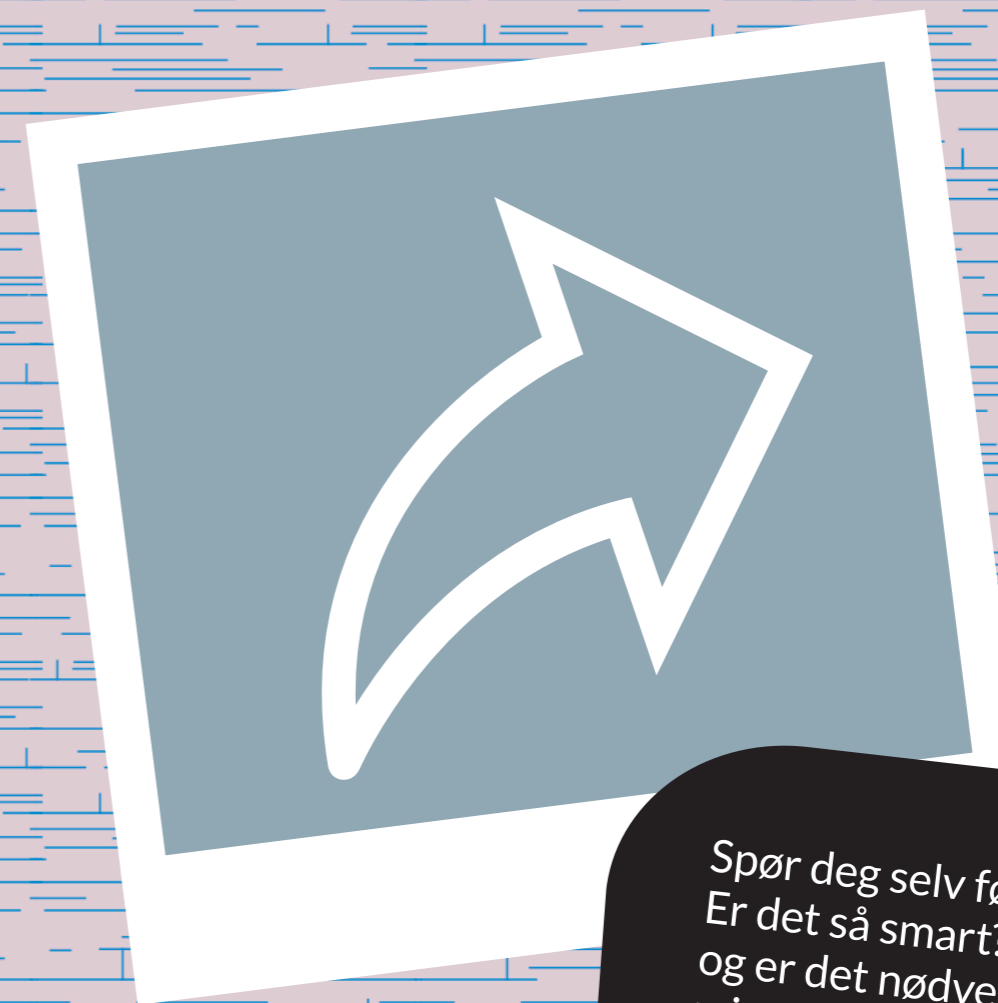
Teknologiaktører er i liten grad åpne om hvilke typer data de samler inn, hvorfor de samler det inn, hva de vil gjøre med det og hvordan brukere selv kan beskytte egne persondata.¹⁰⁷ Samtidig er vi nesten avhengige av å ha en digital tilstedeværelse, ta i bruk apper til ulike formål som innebærer at vi må dele enkelte typer informasjon, også på vegne av barn.

Digitalisering og personvernbevegelser handler ikke bare om at nettbrukere gir fra seg persondata i bytte mot gratis tjenester.¹⁰⁸ Datainnsamlingen handler også om identitetsbygging, at algoritmer bestemmer hvem barn og unge er og hva slags personrettet informasjon og annonser de skal motta. Utfordringen er at dette skjer i stadig tidligere barneår.

Barn og unge vokser opp med en digital identitet og tilstedeværelse i sosiale medier uten å ha bestemt det selv. Før i tiden kunne man rive i stykker bilder man ikke likte, og være relativt trygg på at de neppe ville bli fremkalt på nytt. Siden minner ofte endres eller glemmes over tid, har mange av barndomsflausene til tidligere generasjoner forsvunnet.¹⁰⁹ Med bilder, videoer og privat informasjon som er evig tilgjengelige på nett, fratras mange barn nå denne muligheten. Man blir ute av stand til å distansere seg fra fortiden, fordi internett aldri glemmer.

Bevisstgjøring av foreldre om konsekvenser av deling har betydning også for hvordan barn utvikler en forståelse av samtykke og personvern. Redd Barna har i en tidligere rapport dokumentert barn og unges manglende kunnskap og forståelse av risiko og samtykke knyttet til deling av egne og andres bilder.¹¹⁰ Intime bilder på avveie er et økende fenomen som har store negative helsekonsekvenser i barn og unges liv. Foreldre er den viktigste kilden til å lære unge kjøreregler for hva de kan legge ut på nett om seg selv. Hvis barn opplever at et «nei» ikke blir respektert når foreldre ønsker å dele et bilde, hvordan vil de selv lære seg å respektere andres grenser?

¹⁰⁵ Berggrav, S. (2018): «Hvis du liker meg, må du dele et bilde.» *Ungdoms perspektiver på deling av nakenbilder*. Redd Barna-rapport
¹⁰⁶ Bearbejdede eksempler hentet fra Plunkett, Leah (2019): *Sharenthood: Why We Should Think Before We Talk About Our Kids Online*. Cambridge: MIT Press
¹⁰⁷ Ibid, s. xxiii
¹⁰⁸ Brandtzæg, P. B. (2019). Det algoritmiske selv: Identitet blant unge og barn på internett – før, nå og i fremtiden, i: Birthe Bratvold (red.), *IDENTITET – Barn i Norge 2019*. Voksne for barn
¹⁰⁹ Eichhorn, Kate (2019): *The End of Forgetting: Growing Up on Social Media*. Cambridge: Harvard University Press; Presset.no (2020): *Sharenting: Blir fremtidige voksne fratatt muligheten til å skape sin egen digitale identitet?* Artikkel av Hanna Nicholas
¹¹⁰ Berggrav, S. (2018): «Hvis du liker meg, må du dele et bilde.» *Ungdoms perspektiver på deling av nakenbilder*. Redd Barna-rapport

Spør deg selv før du deler:
Er det så smart? Er det viktig,
og er det nødvendig? Ikke
minst: er det faktisk til
barnets beste?

I Personvernkomisjonens utredning som ble fremlagt i 2022, påpekes betydningen av å styrke barns forståelse av personvern og gi dem gode vaner allerede i tidlig alder.¹¹¹ Et barn som har kjennskap til rettighetene sine, vil lettere kunne sette egne grenser – og respektere andres. Kommissjonen minner om at dersom foreldre er respektfulle i omgangen sin med bilder, vil barnet lære av dem. Det innebærer også å ta barns meninger på alvor.

For foreldre som vil dele et bilde eller en historie om barnet man kanskje er litt i tvil om, er det nærliggende

å spørre: «Men er det så farlig?» Sara Eline Grønvold i Redd Barna mener spørsmålsstillingen er feil. – Det er ikke der terskelen skal ligge. Terskelen skal ligge et sted som er mye nærmere barnets interesser. Spør heller deg selv før du deler: Er det så smart? Er det viktig, og er det nødvendig? Ikke minst: hver gang du deler et bilde eller informasjon om barnet, spør deg selv om det faktisk er til barnets beste.

¹¹¹ NOU 2022:11. *Ditt personvern – vårt felles ansvar. Tid for en personvernpolitikk*. Utredning fra en kommisjon oppnevnt ved kongelig resolusjon 23. juni 2020. Avgitt til Kommunal- og distriktsdepartementet 26. september 2022. Side 179

DEL 3

VEIEN VIDERE

Denne rapporten har gitt oss et innblikk i ungdoms perspektiver på foreldres deling av barnebilder, sensitiv informasjon og persondata.

Funn i denne rapporten viser blant annet at:

- Barn og unge er vant til, synes det er greit og noen ganger hyggelig at foreldre deler bilder og film av dem i sosiale medier;
- Om delingen er grei, henger særlig sammen med om barna er spurt om samtykke, at bildene ikke er tatt i en sårbar eller intim situasjon, at bildene ses av en begrenset gruppe, at antall bilder som deles, ikke er for stort, og at bildene ikke deles for kommersielle hensikter.
- Barn og unge opplever at foreldre deler bilder uten å spørre om samtykke, eller uten å espektere et «nei»;
- Barn og unge vet ofte ikke hva de samtykker til, og hvor mange som vil se det innholdet som deles;
- Deling av barns personlige informasjon kan grovt sett være problematisk på fire ulike måter, i nåtid eller fremtid. Det kan innebære:
  1. Kriminelle, ulovlige og andre skadelige konsekvenser
  2. Lovlige men invaderende konsekvenser
  3. Ryktespredning og annen dynamikk som kan skade relasjoner og selvfølelse
  4. Kommersiell bruk av barns private opplevelser
- Ungdom er i første rekke opptatt av kortsiktige og sosiale konsekvenser av foreldres deling, som at jevnaldrende kan få tilgang til bilder og informasjon som kan bidra til rykter, mobbing eller et brudd med det inntrykket man ønsker å skape av seg selv.
- Unge mener deling av sensitiv informasjon om barn i diskusjonsgrupper kan ha store sosiale konsekvenser dersom dette innholdet blir kjent for jevnaldrende;
- Barn og unge har liten kjennskap til den mengden persondata som deles om dem av foreldre i ulike apper og digitale tjenester;

- De reflekterer i liten grad over hvordan denne delingen kan ha negative konsekvenser på sikt, som at informasjon kan utnyttes kommersielt eller misbrukes av kriminelle.

Funnene gir grunn til å ha et bredt perspektiv på foreldredeling, som tar høyde for at foreldre eksponerer barn gjennom bilder, sensitiv informasjon og persondata. Det innebærer at mange ulike aktører har ansvar for å bedre ivareta barns interesser og rettigheter, særlig barns rett til personvern.

REDD BARNAS ANBEFALINGER:

ANSVARLIGGJØRE FORELDRE

Foreldre er en sentral målgruppe i arbeidet med å sikre barns rett til privatliv og personvern. Myndighetene bør sørge for informasjons- og veiledningstiltak som:

- Gjør foreldre godt kjent med barns selvstendige rett til privatliv og personvern, og at enhver deling av bilder og persondata må vurderes i lys av om det er til barnets beste;
- Gjør foreldre kjent med at det å eksponere barn digitalt, kan medføre risiko for kriminell bruk, manipulering og misbruk av barns data både på kort og lang sikt;

Oppfordrer til kritisk bruk av foreldre- og helseapper som legger igjen mange digitale spor.

Konkrete tiltak kan være:

- Spre kjennskap til Datatilsynets foreldreråd om barns rett til personvern¹¹², og informere om barns rett til personvern gjennom helsestasjoner, barnehager og i skolen;
- Tilrettelegge for digitale informasjons- og selvhjelpsgrupper til foreldre som sikrer barns anonymitet (tilsvarende ung.no eller Kors på halsen);
- Informasjons- og veiledningstiltak til foreldre i sårbare livssituasjoner, for eksempel foreldre til barn med alvorlige sykdommer eller diagnoser, eller som er under offentlig omsorg.

STYRKE BARNES FORSTÅELSE AV PERSONVERN

Barn må få en bedre forståelse for sin rett personvern, som innbefatter bildedeling, vern av persondata og vern mot deling av sensitiv informasjon. Myndighetene bør:

- Sikre at alle barn får god kunnskap om personvern som en grunnleggende menneskerettighet, og at barn har selvstendige rettigheter, inkludert vern mot foreldres eksponering på nett.
- Gi barn kunnskap om hvordan innsamling av persondata foregår gjennom enkle og tydelige oversikter: hvem står bak, hvordan blir informasjonen brukt videre og hvilke konsekvenser kan det ha for oss?

STYRKE INNSATSEN MOT ULOVLIG BRUK AV BARNES PERSONDATA

De mest alvorlige konsekvensene av foreldres eksponering av barn på nett er knyttet til at det ligger store mengder informasjon på nett om enkeltindivider, kombinert med ny teknologi og kunstig intelligens som kan utnyttes av kriminelle miljøer. Et viktig tiltak vil være:

- Styrket innsats hos politiet for å forebygge og bekjempe at foreldres eksponering setter barn i fare for identitetstyveri, deepfake-teknologi og annen kriminalitet.

STYRKE LOVVERKET

- Redd Barna støtter forslaget til ny barnelov som går ut på å gi barn en såkalt nektelseskompetanse ved foreldredeling, som skal gjelde uansett alder.¹¹³
- Utrede et lovforslag om forbud mot at foreldre publiserer barns personopplysninger, inkludert bilder, for kommersielle formål på nett influensere bruker bilder av barna sine i kommersielle sammenhenger

For å begrense registrering, lagring og bruk av barns persondata til kommersielle formål, mener Redd Barna at:

- Forbudet mot atferdsbasert markedsføring rettet mot barn og unge til EUs nye regulering av digitale tjenester (Digital Services Act, DSA), må omfatte de digitale sporene foreldre legger igjen om barna.
- All atferdsbasert markedsføring bør forbys.

En annen problemstilling er om barn har selvstendig rett til å klage til Datatilsynet hvor barnet er uenig med foreldre eller foresattes beslutninger knyttet til barnets personvern og behandlingen av deres personopplysninger. Regelverket som regulerer dette, er uoversiktlig.

- Redd Barna støtter Datatilsynets forslag om en gjennomgang av regelverket som regulerer barns rett til å klage til forvaltningen, herunder vurdere om barns klagerett bør klargjøres og styrkes.

ANSVARLIGGJØRE OG TRYGGE DELINGSPLATTFORMENE

En rekke av delingstjenestene er utformet på en måte som i liten grad ivaretar barns privatliv og personvern. Det bør stilles krav til at:

- Sosiale medieplattformer utvikler funksjoner som gjør det enkelt å anonymisere alle typer innlegg i diskusjonsfora med risiko for deling av sensitiv informasjon. I tillegg bør det være enklere å rapportere og slette innlegg som utleverer barn.
- Delingsplattformer tilbyr løsninger (som Snapchat har i dag) med autosletting av bilder og innlegg etter en viss tid. Her er det også muligheter i markedet for å utvikle apper som kan gjøre sveip i sosiale mediekkanaler og tilby sletting av innhold som omhandler barn.¹¹⁴
- Moderatorer av foreldre- og diskusjonsgrupper i sosiale medier tar større ansvar for å følge med og luke ut innlegg som krenker barns personvern.

KUNNSKAPSUTVIKLING

Vi trenger mer kunnskap om hva slags tiltak som bedre kan ivareta personvern, og hvordan tilrettelegge for at foreldre kan dele digitalt, uten at det går utover barns integritet og rett til personvern.

- Det er bred enighet om nødvendigheten av et forskningsmiljø for barn og digitale medier. Dette er trukket frem av forskere på feltet, av Medieskadelighetsutvalget i NOU 2021: 3, av FNs barnekomité og av Barneombudet. Redd Barna mener norske myndigheter bør bidra til mer tverrfaglig kunnskapsutvikling om barn og unges digitale hverdag og utfordringer.

¹¹²) Datatilsynet: I beste mening. Om bilder av barn på nett. <https://www.datatilsynet.no/personvern-pa-ulike-omrader/skole-barn-unge/bilder-av-barn-pa-nett/>

¹¹³) § 6-7 tredje ledd, se: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-14/id2788399/?ch=21;>

¹¹⁴) Plunkett, Leah (2019): *Sharenthood: Why We Should Think Before We Talk About Our Kids Online*. Cambridge: MIT Press

UNGDOMS RÅD TIL FORELDRE

Basert på ungdoms innspill til denne rapporten har vi utviklet følgende råd til foreldre:

1. Spør alltid barnet før du deler bilder og annet innhold som angår barns privatliv. Vær sikker på at barnet forstår hvem og hvor mange som vil se det du deler.
2. Aksepter at et bilde du selv synes er fint, ikke nødvendigvis oppfattes slik av barnet.
3. Bilder som viser sårbarhet, kan være særlig vanskelig for barn og unge at blir delt. For unge vil et bilde der de er syk, ofte være mer flaut enn et bilde fra fest.
4. Respekter personvernet til barn som ikke er gamle nok eller modne nok til å gi samtykke til deling. Spør deg selv: Deler jeg dette bildet eller innlegget mest for min skyld, eller for barnet? Er det nødvendig å dele? Er det til barnets beste? Hvis du er i tvil, kan du la være.
5. Vær bevisst på hvordan du deler bildene. Alt må ikke ligge åpent. Bruk personverninnstillinger og lag lukkede grupper.
6. Tenk over mengden bilder og innhold du deler. Vær klar over at jo mer innhold som ligger på nett om barnet, jo høyere risiko for at denne informasjonen kan samles og misbrukes. Bruk føre var-prinsippet.
7. Slett gjerne bilder med jevne mellomrom. Barn kan endre syn på hva som er greit i løpet av kort tid. Innhold de syntes var OK da de var ti år, kan være flaut når de er 11.
8. Sett grenser for besteforeldre som deler mye innhold av barnebarna.
9. Barn bør ikke eksponeres i sosiale medier gjennom foreldres kommersielle virksomhet.
10. Unngå å dele sensitiv informasjon om barn i foreldre- og diskusjonsgrupper på nett. Det meste kan spores opp, og det er umulig å vite hvor denne informasjonen vil havne i fremtiden.

– Det er ikke så viktig
at alt jeg gjør, blir delt.

Ungdom i fokusgruppe

Redd Barna

reddbarna.no